

Suurri: Ashannaafii Guddataatiin

Sirna eebba barattoota keessaa

Aade Saahilawarq Zawudee

Yuunivarsiitiwwan barattoota kumaatamaan lakkaa'aman eebbisiisan

Riippoortara Gaazexichaatiin

Finfinnee: Yuunivarsiitiwwan biyyaattii 16 sagantaalee barnootaa adda addaatiin barattoota kuma 32fi 849 eebbisiisan.

Haaluma kanaan Yuunivarsiitiin Finfinnee barattoota digrii jalqabaa, 2ffaafi 3ffaan barsiise 8,868; Yuunivarsiitiin Jimmaa digrii jalqabaatiin barattoota 1,835, digrii 2ffaa 282fi digrii 3ffaan torba walumaagalatti barattoota 2,124; Yuunivarsiitiin Waldiyaa barattoota 1,359; Yuunivarsiitiin Arbaa Minci barattoota 1,362; Yuunivarsiitiin Walqixxee

barattoota 1,195; Yuunivarsiitiin Samaraa barattoota 1,309; Yuunivarsiitiin Dirree Dhawaa barattoota 1,211fi Yuunivarsiitiin Waachaamoo barattoota 2,276 eebbisiisaniiru.

Haaluma walfakkaatuun Yuunivarsiitiin Amboo barattoota 3,753; Yuunivarsiitiin Injibaaraa barattoota 754; Yuunivarsiitiin Madda Walaabuu barattoota 4,017; Yuunivarsiitiin Mattuu barattoota 647; Yuunivarsiitiin Salaalee barattoota 855; Yuunivarsiitiin Bulee Horaa barattoota 1,299

Gara fuula 14tti

Naannichatti hanqinni dhiyeessii xaa'oo mudachuun ibsame

Taammiruu Raggaasaatiin

Finfinnee: Bara omisha 2015/2016tti xaa'oo yeroodhaan kan hin dhiyaatneef ta'uu Biirtoon Qonna Naannoo Itoophiyaa Kibba Lixaa beeksise.

Hogganaa Ittaanaa biirichaa kan ta'an obbo Asiraat Asfaaw ibsa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin akka jedhanitti, hanga ammaatti xaa'oo kuntaala kuma 96 qofatu naannichaaf dhiyaate.

Kana malees, bara omishichaatti hanga xaa'oo naannichi barbaaduufi kan mootummaa murteesseef

Gara fuula 14tti

"Nageenya waressuuf ejjennoon mootummaa marii nageenyaa eegalame ittifufsiisuudha"

-Obbo Addisuu Araggaa

Waaqshuum Fiqaaduutiin

Finfinnee: Nageenya waressuuf ejjennoon mootummaa marii nageenyaa eegalame cimsee ittifufsiisuu akka ta'e Hogganaan Damee Subqunnamtiifi Qunnamtii Idil Addunyaa Paartii Badhaadhinaa

Biyyaaleessaa Obbo Addisuu Araggaa ibsan. Waadaa ummataaf seename dhugoomsuuf hariiroon hooggansaafi ummataa daran kan cimuu ta'uus hubachiisaniiru.

Ministiroonni, komishinaroonniifi hoggansi

Gara fuula 14tti

Kiya
Oomisha keenya Bakka bu'aa taatanii raabsuu yoo barbaaddan karaa lakk.
Bilbilaa 0985131313
Teessoon : Boolee Bataskaana Madaaniyaalam fuuldura gamoo Oasiis darbil tokkoffaa.

"Hundeeffamuun mana barumsaa Jaarraa Abbaa Gadaa duudhaa keenya guddifachuuf gumaacha olaanaa qaba"
- Jiraattota Boolee Bulbulaa
fuula 4

ODUU

Walfixuurra waldhabbii mariin fixuun barbaachisaadha

Waasihun Takileetiin

Finfinnee: Gaafa Oromoon Gadaadhaan bula jedhamu ganamuma dimokraatawaadha jechuudha. Kanaafis fakkeenya gaarii kan ta'u uumaafi uumama maraaf kabaja qabaachuusaati.

Waldhabdeen taatee jireenya keessatti mudatu ta'us mariirra humna filachuun garuu Oromoo duubatti deebisuurraa kan hafe bu'aa akka hinqabne dhugaa qabatamaadha.

Rakkoon nageenya Oromiyaa mariifi marabbaan furuuf mootummaan qabate tarkaanfii sirriifi ittifuufinsa qabaachuu qabu akka ta'es jiraattonni Magaalaa Adaamaa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf yaada kennan ibsaniiru.

Adaamaatti Raawwachiisaa Hojii Olaanaa Kutaa Magaalaa Danbalaa Obbo Daani'el Alamuu waldhabdee ABO Shaneefi Mootummaa gidduutti mudachaa jiruun miidhama hamaa kan keessummeessaa jiru ummata Oromooti. Oromoo saba sirna dimokiraasiin guddateefi waldhabbii furuurratti Itoophiyaarra darbee gaanfa Afrikaa fakkeenya ta'e yeroo dhiyoo as waliif duuluurra walitti duuluusaa cabiinsa sabaarra darbee diinas goosaa akka jiru dubbatu.

Obbo Daani'el Alamuu

Aaade Zamzam Huseen

Obbo Jamaal Kadiri

Oromoon ummata sirna Gadaatiin guddateef dimokraasiidhaan ijaarame yoo ta'u, Itoophiyaa qofa osoo hintaane Afrikaafi addunyaa biroofillee fakkeenyummaan kan ka'u ture. Ta'us yeroo dhiyoo as waliin duuluurra walitti duuluun hammaataa jira.

Diinotni "Abbaa Dabaree" jechuun Oromoo gad qabuuf wixxirfachaa jiran waldhabdeen qaawwa umametti fayyadamuun Oromoo gidduutti siyaasa dhokataa milkeeffachuuf ifaajaa jiraachuusaanii hubatamuu qaba jechuun; abjuu diinotaa kana kichuutti maseensuun ammoo dirqama Oromummaa ta'uu dhaamaniiru.

Waljifannaan yaadaa gara gocha qabatamaan dabalamuusaa ummatni qe'eeff

qabeenyasaarraa buqqa'uuf dirqamee, kaanis du'aaf saaxilamuu eeranii; "Ummata qabsoofneefiirra jennu fixnee eenyuun bilisa baasna" dhimmi jedhamus hubatamuu qaba, jedhaniiru.

Oromoon jaarraa 21ffaa kana keessa qabsoo hadhaa'aa taasisee injifannoo siyaasaa galmeessise kana ittifuufsiisuun faayidaa hawaasni keenya gama siyaasaatiin, dinagdeenfi hawaasummaan argachuu malu milkeessuuf walballeessuu keessaa baanee daandii jijjiiramaatti ba'uun dirqamas jedhaniiru.

Bilisummaa argame nageenyaan dabaaluuf garaagarummaa jiru mariin furuun barbaachisaa ta'uu kan himan Obbo

Daani'eel; Oromoon aarsaafi wareegama kanaan dura kaffalle ga'aa waan ta'eef wareegama biroo kaffaluun akka isa hinbarbaachisnes hubachiisaniiru.

Jiraattuu magaalaa Adaamaa Aanaa Irreechaa kan ta'an Aaade Zamzam Huseen gamasaaniin; Oromoo jijjiirama har'a argame wareegama qaaliin fidee osoo saba sirna dimokraasiin guddate ta'ee jiruu nageenya dhabuusaan rakkoo akkana hamaa keessa seenuusaa gaddisiisaa ta'uu dubbatu. Walwaraansi kun cabiinsaafi bittinnaa'uu malee Oromoof bu'aa tokkoyyuu akka hin qabnes dhaamaniiru.

Hudhaa jijjiirama Oromoofi Oromiyaa sakaalaa jiru bu'uurarraa furuuf falli jiru waamicha nageenyaa mootummaan diriirsee fudhachuun ilaafi ilaameef of qopheessuu akka ta'es jala sararaniiru.

Ijoollee Abba Gadaa ta'anii walcigaaduun dogoggora seenaa ta'uu himanii; lammiif kan quuqaman taanaan walwaraansa dhaabuun waldhabdee mariin furuun safartuu Oromummaa ta'uu kan ibsan ammoo jiraataa Magaalaa Adaamaa, Aanaa Irreechaa Obbo Jamaal Kadiri. Waamichi nageenyaa mootummaan dhiyaates eebbifamaafi cimee kan ittifufuu qabu ta'uus ibsaniiru.

"Gaafan biyyaa ba'e biqiltuu dhaabeen ba'e; biyya koo tajaajiluuf yoomuu qophiidha"

- Atileet Fayyisaa Leellisaa

Waaqshuum Fiqaaduutiin

Finfinnee: Bara 2009 biyyaa ba'uun dura biqiltuu hedduu dhaabuusaafi ammas waan irraa eegamuun biyyasaa bilisaan tajaajiluuf qophii ta'uu Atileet Fayyisaa Leellisaa ibse.

Atileetiin kun addatti akka Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf akka ibsetti, naannawaa bosona yabbuun beekamtu keessatti waca shimbirrootaafi yaa'aa laggeenii dhandhamachaa guddate. Bosonni yabbataan inni loon keessa tikkaa guddate sun yeroon booda manca'uunsaa gadduun osoo gocha mootummaa cunqursaa ADWUI mormee biyyaa hinba'in dura biqiltuu hedduu dhaabuu danda'eera.

Ammas waan qabuun biyya tajaajiluuf qophii ta'uu ibsee, dargaggoonni kaaniis biyyasaanii roga maraan hiyyummaa keessaa baasuuf yeroo kamuu caalaa xiiqqeffatanii hojjechuu akka qaban dhaama.

Biyya rakkoo walxaxaa keessa turteefi jirtu kana olkaasuun kan danda'amu tajaajila lammummaa mootummaan labse qofa osoo hintaane tumsaafi kutannoo nama hundaa barbaachisa kan jedhu Atileet Fayyisaan, haa ta'uutti, mootummaan misooma miti biyya itti fufsiisuufuu haala rakkisaa ta'ee keessatti hojii misoomaa jajjabeessaa hojjetaa jiru karaa guutuun milkeessuuf namni hunduu dirqama lammummaasaa ba'uu akka qabus yaadachiiseera.

Akka inni jedhutti, hojiin tajaajila lammummaan hojjetame jajjabeessaa ta'us baay'ee hafa. Hundaa ol, dargaggoon Oromoo ol jedhee deemuuf gad cabee hojjechuu qaba. Abbootiin qabeenyaas qofaa osoo hintaane aadaa waloon hojjechuu gabbifachuu qabu. Jiraachuufi jijjiiramuuf hojiin kamuu tuffatamuu hinqabu. Ilaalcha siyaasaan garaagarummaan jiraatus

biyya utubuuf qixa hiriiruun barbaachisaadha.

Agadaa gurguraa akkasumas ganna wayita boqonnaa Finfinnee dhaqee hojii guyyaa hojjechaa barachusaa himee, har'a garuu namootni baay'een biyya hambaatti hojii gadaanaaf karaa seeraan fii guurraa kan hafe biyya keessatti hojjetanii jijjiiramuun danda'amutti sababa hojii filuun bara hiyyummaa ofitti dheeressaa akka jiranis qeeqera.

Kaleessa dhiibbaa siyaasaa tureen miirri biyya jibbuufi lagachuun bal'inaan tureera kan jedhu Atileet Fayyisaan, har'a garuu hiyyummaa yoo ta'e malee dhiibbaafi cunqursaan biyya nama jibbisiisu waan hinjirreef humna waloon hojjetanii jijjiiramuratti fuuleffatamuu qabas jedheera.

"Bakkuma itti dhalanee guddanne yoo ilaalle rakkoon hawaasummaa dinagdee bal'aatu jira waan ta'eef yoo xiqqaate waan qabnuun achumaa ka'uun rakkoo biyyaa furuuf yaaluun tarkaanfii tokko," jechuun namootni biyya keessaafi alaa tajaajila lammummaaf xiyyeeffannoo akka kennan gaafateera.

Biyyaaf hojjechuun yoo dadhabameyyuu biyyattiitti ba'aa ta'uufi harka namaa ilaaluun hafe hojjetanii of danda'uun dirqama isa xiqqaa namni hundi ba'achuu qabuudhas jedheera.

Bakka ka'anirra lafa ga'antu murteessaadha

Waaqshuum Fiqaaduutiin

Finfinnee: Barattuu Siifan Mahaammad kan dhalatee guddatte Godina Jimmaa, aanaa Shabee Sombootti. Barattoota qabxii olaanaa galmeessisuun dorgommiidhaan Mana Barumsaa Bultii Addaa Waldaa Misooma Oromiyaatti barataa jiran keessaa ishee tokko yommuu taatu, shamarrummaafi barnoota ilaalchisee Dhaabbata Pireesii Itoophiyaa waliin turtii taasisteetti.

Haalli jiruufi jireenyaa akkasumas faasiliitiin mana barumsaa amma Siifan itti barataa jirtuu kan aanaa irraa dhuftee wajjin yommuu walbira qabamu fardaafi lafa. Mana barumsaa kana keessa meeshaaleen barnootaa, haalli barumsi itti kennamuufi haalli jireenyaa kana hafee hinqabu. Garuu, as ga'uuf cimtee hojjechuunsee ka'umsa akka ta'eef dubbatti.

Wayita gara godinaatti gad bu'amu rakkoon shamarranii dachaa ta'uu mala. Nama hindandamanneef gufuun bakka ka'anitti nama hambisuu hedduudha kan jettu barattuun tun; ta'us namni karaa fagoo imaluu yaadu gufuu yerootiin deemsasaraa boodatti akka hinjenne gorsiti. Manni barumsaa har'a itti barataa jirus qulqullina barnootaaf xiyyeeffannaa addaa waan kennuuf imalashee fuulduraatiif galtee guddaa akka ta'uuf abdatti.

Barattuu Siifan har'a Jimma osoo hintaane waan Bishooftuu jirtuuf akka kaleessaa warrashii hojii gargaaruuf hindhiphattu, yaadnishee guutuun barnootaafi milkaa'ina egereerratti hiriireera. Barnootaan booda akka bashannanaattis ta'e beekumsa gabbifachuutti yerooshee kan dabarsitu mana kitaabaatti qofa.

Qabxii olaanaa fidee akka barattoota Ministira Muummee Doktor Abiyyiin carraan barnoota alaa kennameef ta'uun kaayyoshee isa ijoodha. Qabxii olaanaan eebbifamanii mana barumsaafi

Barattuu Siifan Mahaammad

biyya maqaa waamsisuunis hawwii keessashee bulee hojiin dabalamaa jiruudha.

Milkaa'inni haala mijataa yookiin gufuuwwan har'a jiru qofaan osoo hin taane ifaaja nama dhuunfaan safarama kan jedhan ammoo Hogganaa Biiroo Barnoota Oromiyaa Doktor Tolaa Bariisooti. Isaanis kana kan ibsan feestivaalii manneen barnoota Ifa Boruu Bultii Addaafi Manneen Barnoota Addaa sadarkaa 2ffaa tibbana Adaamaatti taasifamerratti.

Doktor Tolaan saayintistii Itoophiyaa Doktor Biraanuu Bulchaa kan barana meeshaa addeessarra bishaan jiraachuu mul'isu argate waliin turtii taasisu eeranii; saayintistiin idil addunyaatti argannoowwan ajaa'ibsiisoo jaha argate kun hanga kutaa Iffaatti Finfinnee, mana barumsaa hiyyeesotni itti barataniitti barachuu ibsaniiru.

Dhalootni yeroo hunda bakka ga'uuf yaade ilaalee imaluufi xiqqeffatee hojjetu milkaa'uunsaa shakkii akka hinqabne Doktor Biraanuu fakkeenya gaarii ta'uu kaasanii; mootummaan naannoo Oromiyaas mul'ata dhalootaa dhugoomsuuf barnootarratti xiyyeeffannaa addaatiin hojjechaa jiraachuu hubachiisaniiru.

Ijoo Dubbii

Baga gammaddan

Ammaan tana dhaabbileen barnoota olaanaa biyya keenyatti argaman barattootasaanii eebbisiisaa jiru. Keessumaa eebbi baranaa kanneen yeroowwan darbaniirraa adda; bara qormaanni bahumsaa dameelee barnootaa hundaan haala naamusa qabeessa ta'een ittikennamu eegale waan ta'eef.

Kanaanis, dhaabbilee barnoota olaanaa mootummaa 48 irraa barattooni kummi 84, 627fi akkasumas dhaabbilee dhuunfaa 171 irraa kummi 109fi 239 galmaa'anii kanneen keessaa dhaabbilee barnootaa mootummaarraa barattooni kuma 77fi 981 ykn 592.15; dhuunfaarraa kummi 72fi 203 ykn % 65.87 walumaagalatti barattooni kuma 150fi 184 qormaaticha fudhataniiiru.

Barattoota kuma 48fi 632 dhaabbilee mootummaarraa qormaatichaaf ta'an keessaa % 62.37; kan dhuunfaarraa % 17.2 qabxii darbiinsaa 50fi isaa ol galmeessisaniiiru. Waliigalaan barattoota kuma 61fi 54 qormaatichaaf taa'an keessaa % 40.65 qabxii darbiinsaa galmeessisuusaaanii ragaan Ministeera Barnootaa ni ibsa.

Kun eegaa ejjennoo cimaa mootummaan qulqullina barnootaa mirkaneessuuf qabatee hojjetaa jiruuf agarsiistuu guddaadha. Biyyiifi ummanni barnoota qulqullinnisaa eegameen ala damee kamiinuu guddatu waan hinjirreef hojii milkaa'aan damee kanarratti hojjetamu badhaadhina roga maraatiif utubaa cimaa ta'ee kan tajaajiluudha.

Barnoonni qulqulluufi sadarkaasaa eeggate furtuu rakkoolee hundaati. Kana mirkaneessuuf ammoo haaluma jijjiiramaa mootummaatii as mul'ataa jiruun qaqqabummaa barnootaa dhugoomsuu maddiitti qulqullinasaarrattis sadarkaalee bu'uuraarraa hanga olaanaatti sirnaawaa taasisaniifi imaammataan utubanii xiyyeeffannaan hojjechuun barbaachisaadha.

Ebbifamtoonnis, akkuma qormaata bahumsaa injifannoodhaan xumuran oggaa boqonnaa jireenyaa haaraa eegalan dameelee biyyaafi lammiisaanii fayyadan qofarratti bobba'uun hojii milkaa'aa biyyaafi hawaasasaaniirraa eebba dabalachuuf amanamummaa olaanaadhaan raawwachuuf injifannicha irra deebi'uuf of qopheessuu qabu.

Akkuma Pirezidaantiin RFDI Saahilawarqi Zawudee, "Barachuu jechuun jijjiirama amalaa fiduudha. Hammeenyarra gaarii, dukkanarra ifa, dogoggorarra isa sirrii filachuufi hordofuudha. Beekumsaafi muuxannoo argataniin ba'aa warra kaanii baachuu, lammiilee rakkoo keessa jiran utubuufi rakkiniicha keessaa baasuuf tattaafachuudha" jedhan kana galaa guyyuu godhachuun hojiirra oolchuu qabu.

Akkasumas boqonnaan ittaanu isaaniif yeroo humna ofitiin dhaabachuuf tattaaffii itti eegalaan ta'uu hubatanii otoo qormaata jireenyaa kamiifuu hinjilbeeffatiin ciminaan keessa darbuuf garanumaa of qopheessuun irraa eegama.

Dandeettii gonfatanii daandii milkaa'inaafi dhugaa qofaaf fayyadamuun amanummaafi gaarummaadhaan biyyaafi ummatasaanii tajaajiluuf of qopheessuu qabu. Bu'aan kun kan dhufe yeroo ofiitti sirnaan fayyadamuufi of kennanii hojjechuurraa waan ta'eef barsiifata gaarii kana jireenyasaanii ittaanu keessattis ittifayyadamuu qabu. Miira tajaajilummaa gonfachuunis irraa eegama.

Hunda caalaa barattooni baranaa qormaata bahumsaa dameelee hundarratti seenaa barnoota olaanaa keessatti yeroo jalqabaatiif kenname, akkasumas bu'aa ba'iiwwan darbitanii of, maatiifi biyya tajaajiluuf eebbaaf qaqqaban mo'attoota ta'uu keessaniif бага gammaddan.

Yaada

Adoolessa 10: Guyyaa tokkummaan Itoophiyaanotaa caalaatti itti mul'ate

Saamraawit Girmaatiin

Wiixata darbe ijoolleen Itoophiyaa kallattii afraniinuu jiran barii subii sa'aatii 12:00 irraa eegalee hanga galgala sa'a 12:00 kaayyoo walfakkaataadhaaf socho'aa turan. Daa'imman, dargaggoonni, dubartoonni, maanguddoonni miidhamtoonni qaamaa, dubartoonni garaatti baatan, kan ijoollee dugdatti baatan hunduu Itoophiyaatti magariisa uffisuuf miiraan socho'aa turan.

Ministirri Muummee Abiyyi Ahmadis (PhD) wiixatni kan filatameef guyyaa sochiwwan hawaasummaafi amantiirraa bilisa ta'e ta'uusaatiiniifi lammiin Itoophiyaa guyyaan kun isa jala darbu akka hinjiraanneef akkasumas, guyyaa jalqaba hojii ta'uusaatiin uumama baraaruudhaan akka eegalamu yaadamee ta'uu fuula miidiyaa hawaasummaa isaaniirratti dursanii ibsanii turan.

Akkasumas guyyichatti Itoophiyaanoonni rikardiidhuma mataasaaniitiin qabame cabsuun akka irraa eegamuufi namuu rikardii mataasaa cabsuuf akka tattaafatullee waamicha dhiheessanii turan.

Bu'uura kanaan obboroo ofii jalqabaniin lammilee kaaniitti hamilee horaa guyyaa guutuu dhaabaa oolaniiru. Aanga'oonni sadarkaa federaalaarraa kaasee hanga naannooleetti jiranis hanga sadarkaa godaatti gadi bu'uun biqiltuu dhaabaafi dhaabsisaa guyyicha dabarsan.

Lammileenis waamicha biyyaa kana miira guutuun fudhachuun dadhabe nuffe osoo hinjedhiin darbees roobaan osoo hindaanga'iin hanga sa'aatii jedhametti dhaabaa oolaniiru. Guyyichatti biqiltuuwwan miliyoona 500 dhaabuuf karoori qabamee karoora ol biqiltuuwwan miliyoona 566 ol dhaabuun riikardiin Itoophiyaanootaan qabame isaanumaan cabeera.

Kana ilaalchisuun Doktor Abiyyi ergaa dabarsaniin, "Seenaa hojjetaniittu, waamicha biqiltuuwwan miliyoona 500 dhaabuudhaan riikardii mataa keenyaa akka cabsinu dhiyaate fudhattanii kan baatan hundi galatatu isiniif mala. Seenaa magariisaa hojjetaniittu.

Seenaa magariisa barreessitaniittu. Qilleensa jeeqame, dachee golgolaa'e dhalootaaf hindhaalchifnu jettanii, utuu

boruun hindiimatiin gara gaarreeniifi sululawwanitti, gara dirreewwanii bakkeewwanitti bobbaatani biqiltoota miliyoona 566 ol dhaabdaniittu. Riikardii keessan cabsitaniittu" jechuun gammachuu qaban ibsaniiiru.

Naannolee, godinaaleefi aanalee hundatti mukkeen dhaabamuu eeranii, bakkeewwan garagaraa dhaabbii biqiltuu kuma sagalii ol qophaa'uu, ogeeyyiin miidiyaa kuma sadiifi 600 ol guutummaa biyyattiitti bobba'uu dubbatu. Akkasumas, ogeeyyiin teleefi qonnaa galmeen odeeffannoo kan ammayyoo akka ta'u, taaksiwwan Magaalaa Finfinnee warra biqiltuu dhaabaniif geejjiba tolaa kennuun, daa'imman, haadhooliin, abbootiin, miidhamtoonni qaamaa, abbootiin amantaa, hedduminaan bahanii dhaabuusaanii ibsu.

Seenaa magariisni Itoophiyaanonni hojjetan kunis Itoophiyaanonni yoo walta'an riikardiin hincabsine akka hinjirre kaasu.

Hojiin hojjetame kun kan lakkoofsa qofaan waan guddaa hojjechuun akka danda'amu kan itti mul'ate qofa miti. Yoo tokkooman, yoo ajandaa waloo qabaatan, yoo waan yaadaniif of kennan wanti bira hinga'amneefi hindarbame akka hinjirre kan mul'isudha.

Itoophiyaanonni akkuma wiixata darbee kana tokkoomuun hiyyummaarratti, walqooduurratti, jibbarratti osoo sagalee, yaadaafi ajandaa tokkoon socho'anii irra aanuufi seenaa hojjechuuf illee muuxannoon kan irraa fudhatamuu maludha.

Qaamoleen guddinaafi misooma biyyattii hinbarbaanne muraasni ajandicha siyaasatti geessuuf yaalanillee ummanni gurra hinkennineef. Kun ammoo wantota hundarratti baratamuu kan qabuudha. Kanaa booda dhimma kamirratti qaama "anatu siif beeka" jedhu jalaa diduun qanessuun baratamuu qaba.

Egaa hojiin biqiltuu dhaabuu wiixata darbe akka duulaatti hojjetame ganna guutuu kan ittifufuudha. Biyyattinis ganna kana biqiltuuwwan biliyoona 6.5 dhaabuuf karoofamees akka milkaa'uuf hunduu bakka jirutti biqiltuu dhaabuu qaba. "Ani dheengadda, kaleessa dhaabeera" jechuu osoo hintaane bakkaafi carraa argame hundatti fayyadamuun biqiltuu dhaabuun aadeeffatamuu qaba jenna.

Bariisaan

Guraandhala bara 1969 hundaa'e.

Torbanitti al tokko, guyyaa Jimaataa,

Dhaabbata Pireesii Itoophiyaatiin maxxanfamaa ture. Waxabajjii

1,2011 irraa eegalee Sanbata maxxanfamaa jira.

Hoji Gaggeessaa Olaanaa Dhaabbata Pireesii Itoophiyaa
Lakk. bilbilaa - 011-126-42-22
Email :- epa@press.et

Gulaalaan

Charinnat Hundeessaa

Lak.Bilbilaa 011-126-42-08

chhundessa@yahoo.com

email-cherenethundessa@press.et

Teessoon:Kutaa Magaalaa Nifas Silki Laaftoo

Qopheessitootni:

Saamraawit Girmaa

Natsaannat Taaddasaa

Bayyanaa Ibraahim

Waasihuun Takilee

Adeemsisaa Hojii

Bil. 011-126-42-22

Kutaa Beeksisaa:

Bil. 011-156-98-73

Raabsa Gaazexaa

Bil.011-157-02-70

Faaksii Kutaa Qophii

251-011-1-5698-62

L.S.P 30089

email-bariisaa@press.et

 Ethiopian Press Agency

ODUU

Inistitiyuutichi dhibee omisha warqee maqsuuf hojjechaa jira

Taammiruu Raggaasaatiin

Finfinnee: Dhibeewwan omisha warqee miidhan maqsuuf hojjechaa jiraachuu Inistitiyuutiin Qorannoo Qonnaa Oromiyaa beeksise.

Daarektarii olaanaan Inistitiyuutichaa Obbo Tashoomaa Boggaalaa ibsa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin akka dubbataniitti, Oromiyaa godinaalee Shawaa Lixaafi Shawaa Kibba Lixaatti biqiltuun warqee dhibee baakteriyaatiin miidhamaa jira.

Dhibeen warqee gogsuufi karaa tuttuqaa meeshaaleetiin warqee tokkorraa isa kaanitti kan darbu ta'uu ibsanii; inistitiyuutichi sababa ka'umsa dhibichaa qorannoodhaan adda baasuuf sochii taasiseen ka'umsisaa baakteeriyaa ta'uu mirkaneessuu himaniiru.

Hanga ammaatti dawaan baakteeriyicha balleessu argamuu baatus meeshaalee warqee dhibame ittiin tuqaniin warqee fayyaa tuqurraa of qusachuun tatamsa'ina baakteeriyichaa hir'isuuf akka gargaaru hubachiisaniiru.

Omishni warqee yoo teknolojiidhaan deeggarama omisha wabii nyaataa mirkaneessuurra darbee galii qonnaan bultootaa dabaluuratti shoorra guddaa qabaatullee omishaafi omishtummaasaa dabaluufta teknoloji hojjiisaa salphisu kalaquun, sanyii dhibee garaagaraa dandamatu qorannoodhaan baasuurratti hojjetamaa jiraachuu dubbataniiru.

Hojii kalaqa maashinii warqee duuguufi ammichoosaa bulleessu kalaquurratti Giddugala Qorannoo Maandisummaa Qonna Baakkoo akka fakkeenyaattis eeraniiru.

Daarektarii giddugalichaa Obbo Galgaloo

Kibbi gamasaaniitiin akka dubbataniitti, hojiin qophii warqee karaa aadaatiin dubartootaan hojjetamu rakkoo qulqullinaafi dhaamaatii guddaa kan qabuudha.

Giddugalichi maashinii warqee duuguufi ammichoosaa dafee bulleessu qorannoodhaan kalaquu ibsanii, maashinichi sa'aatii tokko keessatti amichoo warqee 20 hanga 30 bulleessuu akka danda'u ibsaniiru.

Maashinicha namni dhuunfaanis ta'e gamtaadhaan gatii salphaa ta'een bitatanii ittifayyadamaa jiraachuu ibsanii; dabalataanis giddugalichi Inistitiyuuti Qorannoo Qonna Fedaraalaafi qooda fudhatoota biroo waliin ta'uun maashinicha iddoowwan hundatti babal'isaa jiraachuu dubbataniiru.

Maashinichi motora abbaa humna fardaa shaniin kan hojjetu yommuu ta'u, sa'aatii

Obbo Tashoomaa Boggaalaa

tokko keessatti boba'aa liitira tokko qofaan ammichoo warqee hedduu bulleessuu danda'a jedhan.

“Hundeeffamuun mana barumsaa Jaarraa Abbaa Gadaa duudhaa keenya guddifachuuf gumaacha olaanaa qaba”

- Jiraattota Boolee Bulbulaa

Gammachuu Kadiriin

Finfinnee: Boolee Bulbulaatti maqaa goota Oromootiin hundeeffamuun mana barumsaa duudhaa Oromoo Tuulamaa iddootti deebisuufi guddisuuf gumaacha olaanaa qaba jechuun jiraattonni Boolee Bulbulaa beksisan. Manni barumsaa Jaarraa Abbaa Gadaa Barnoota Idileen Duraafi Sadarkaa Ifaa dheengadda tajaajilaaf ifa ta'eera.

Jiraataan Kutaa Magaalaa Boolee Abbaa Gadaa Girmaa Galaanaa eebbicharratti argamaun ibsa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin, maqaa goota Oromootiin Boolee Bulbulaatti manni barumsaa hundeeffame gaaffii ummataa duraan ture deebisuun aadaa oromoo guddisuuf gumaacha olaanaa qaba jedhaniiru.

Sabin Oromoo afaansaan daa'immansaa barsiifatee eenyummaasaa akka dagaagifatu taasisuun gaaffii qabsaa'otaa duraaniif deebii kan laateedh ajedhanii; gammachuu guddaan isaanitti dhaga'amuu ibsaniiru.

Akka ibsa isaanitti, manni barumsichaa eenyummaa ummatichaa deebisa, daa'imman akka of baran taasisuun sirna Gadaa cimsa. Hawaasi nannawaa mana barumsichaa ijoolleesaniin mana barumsichaatti erguun duudhaafi seenaasaanii akka dagaagifatan eeranii; gara fuulduraatti mana barumsichaa akka kunuunfataniifis waamicha dhiyeessaniiru.

Barsiisftuun mana barumsichaa Zarituu Fiqaaduu gamasaaniin, maqaa goota Oromoo gameessaan ijaarumuun mana barumsichaa adda isa taasisuu dubbatanii; hawaasa naannawaa mana barumsaa

Gara fuula 13tti

Bu'aalee qorannoo walitti hidhamiinsa industiriifi humna nama baratee cimsuurratti fuulleffate

Gammachuu Kadiriin

Finfinnee: Bu'aan qorannoo walitti hidhamiinsa industiriifi humna nama baratee cimsuurratti xiyyeeffate barattoota Yunivarsiitii Saayinsiifi Teknolojii Finfinneen ifoome.

Agarsiisni bu'aalee qorannoo barattootaa marsaa sadaffaan Kibxata darbe mooraa yunivarsiitichaa keessatti dhiyaateera.

Daarektarii giddugala gabbisa ogummaa yunivarsiitichaa Doktor Ayyalaa Maandafroo ibsa Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin, bu'aaleen qorannoo eebbifamtoota yunivarsiitichaa walitti hidhamiinsa industiriifi humna nama baratee daran cimsa. Bu'aaleen qorannoo kunneen industiriifi eebbifamtoota walitti fiduurratti gumaata guddaa qaba.

Bu'aaleen qorannoo kunneen eebbifamtootni kaampaaniiwwan waliin ta'uudhaan carraa qacaramuufi hojii dhuunfaasaanii ummachuuf kan gargaaru yommuu ta'u

Doktor Ayyalaa Maandafroo

barattoota 20n wiirtuu gabbisa ogummaa keessaatti qophaa'anii dhaabbilee 45 oliifi eebbifamtoota 1000n kan daawwatamaniidha.

Dabalataanis, walitti dhufeenya industiriifi yunivarsiitichaa cimsuuf barsiisota waliin ta'uun barsiisotni industiriirraa dhufanii barumsa kennaa akka jiran himanii; isaan keessaa industiriin gogaafi Wiirtuu Qorannoo

Qonna Holotaa akka fakkeenyaatti kaasaniiru.

Muummee Injiniiringii Keemikaalaatti barataa Geetaahuun Minaala gareesaa waliin ta'uun deeggarsa ogummaa argataniin balfa industiriifi haftee omisha qonnaa naannawaatti argamurraa xaaa'oo uumamaa hojjechuu danda'eera. Bu'aan qorannoosaniin kunis tuqaalee xaa'oo wayita amma gabaarra jiru Yuuriyaafi Daappii giddugaleeffatee kan qophaa'eedha. Bu'aan qorannoo kun asiidummaa biyyee babal'achaa jiru ittisuuf shoorra olaanaa akka qabus himeera.

Intarpiraayizii Michummaa mirkaneessa xaa'oo uumamaa Itoophiyaa bu'aan qorannichaaf beekamtii kennuu kan eere barataan kun; dhuunfaanis ta'e walta'iinsa industiriin carraa hojii ummachuuf kan gargaaru ta'uu dubbateera.

Akka ibsa barataa kanaatti, bu'aan qorannoo garichaa xaa'oo wayita amma gabaarra jiru dhibbeentaa 75n bakka bu'a. Deeggarsa faayinaansii ga'aa yoo argatan sona kan dabalani ta'u. Waggaa tokko keessatti

sagantaa bizinasii xaa'oo kuntaala kuma 50 hanga 70 qopheessuuf karoofataniiru.

Haaluma walfakkaatuun, barattuu Faaxumaa Hasan Muummeedhuma Injiniiringii Keemikaalaatti gareeshee waliin ta'uun meeshaa qulqullina dubartootaa (moodasii) haftee baala warqerraa hojjechuu dandeesseetti. Meeshaa qulqullina dubartootaa baay'eesaa biyya alaatiin waan galuuf faalama naannawaa akka qaqqabsiisu himtee; kan gareeshee waliin qopheessite kun garuu faalama naannawaa hir'isuurratti gumaacha guddaa qabaachuu ibsiteetti.

Pirezidaantiin yunivarsiitichaa Doktor Darajee Ingidaa gamasaaniin, galmoota misooma biyyaa dhugoomsuuf barattooti yunivarsiitichaa barumsa gochaan deeggarama akka argatan taasifamaa jiraachuu ibsanii; eebbifamtoota yunivarsiitichaa hojii kalaqaa dhuunfaasaanii kan qaban akka ta'eefi fuuldurattis yunivarsiitichi sadarkaa idil addunyaatti akaakuu barnootaa 13n beekamaa akka ta'uuf hojjetamaa jiraachuu beeksaniiru.

Mijuu

BARIISAA SANBATAA Adoolessa 15 Bara 2015

Yoo walta'ame...

fuula **9**

“Finfinnee qonni magaalaa ittibabal'ateefi fayyadamummaan qonnaan bulaa ittimirkanaa'e gochuuf xiyyeeffannaadhaan hojjenna”

- Obbo Baayyuu Shigguxee

fuula **6**

Obsineet Gaaromaa: Narsii qaxalee qabxii 100 keessa 99 galmeessiste

fuula **11**

Barreeffamni kun walta'iinsa Dhaabbata Pireesii Itoophiyaafi Yunivarsitii Bulee Horaa wajjin walta'uun ji'atti al-tokko kan dhiyaatuudha

Eebba Yunivarsiitii Bulee Horaa Marsaa 10ffaa

Yunivarsiitiin Bulee Horaa barattoota ogummaa adda addaatiin barsiisaa ture marsaa 10ffaa eebbisiise.

Yunivarsiitichatti barattoonni ogummaa garaagaraatiin barataa turan digirii jalqabaa 907 fi digirii lammaffaa 392 walumaagalatti barattoonni kuma tokkoofi 299 kaleessa bakka Obbo Ahmad Adam Ittigaafatamaan Dhabbiilee Barnoota Olaano akkasumas Obbo Adulaa Hirbaayyee Bulchaan Bulchiinsa Godina Gujii Lixaafi Miseensa Boordii Yunivarsiitii Bulee Horaafi Abbootiin Gadaa argamanitti bifa ho'aan ebbifamaniiru.

Saganticharratti ergaa бага gammadaniin kan dabarsan Pirezidaantiin Yunivarsiitichaa Doktor Fiqaaduu Waldamaariyaam guyyaan kuni guyyoota milkii addunyaa tanarra jiran keessaa isa addaafi ogummaa abbaa biyyummaa argachuu keessan kan ittiin mirkaneeffattan, akkasumas injifannoo qorumsa ba'umsaa si'a jalqabaaf kan ittiin milkooftan isin gootota, waan ta'eef бага ittiin isin gahe jechuun, barnoota barattan kanaan ofirra dabartanii biyyaaf akka tajaajiltan abdi cimaafi imaanaa qabdu jechuun dhaamaniiru.

Dabalataanis ebbifamuun boqonnaa buufataa osoo hintaane boqonnaa deemsa guddinaa isa jalqabaa waan ta'eef carraa barachuu isiniif hafeef akka karoorfattan isinirraa eeggama jedhaniiru.

Sagantaa kanarratti haasawa baniinsaa

kan taasisan Obbo Adulaa Hirbaayyee, Bulchaan Bulchiinsa Godina Gujii Lixaafi miseensa Boordii Yunivarsiitii Bulee Horaa haasawa taasisaniin, isin dhaloota qubee waan taataniif hegereen biyya keessanii harka keessan keesa jirti, kanaafuu jibba

osoo hintaane jaalala, gargar ba'uu osoo hintaane tokkummaa, eeggattummaa osoo hintaane hojjachuu irratti xiyyeeffattanii saayinsii barattaniin biyya akka tajaajiltaniif jabaadhaa jedhaniiru.

Yunivarsiitii Bulee Horaa

Odeeffannoo dabalataaf: Facebook: Bule Hora University (60K Follower Page) Youtube: Bule Hora University
Telegram: <https://t.me/BuleHoraUniversity> Web: www.bhu.edu.et Email= bhu.info@bhu.edu.et Postbox: 144

KEESSUMMAA BARIISAA

“Finfinnee qonni magaalaa ittibabal’ateefi fayyadamummaan qonnaan bulaa ittimirkanaa’e gochuuf xiyyeeffannaadhaan hojjenna”

- Obbo Baayyuu Shigguxee

Saamraawit Girmaatiin

Yeroo baay’ee waa’een qonnaa yommuu ka’u hojii baadiyyaatti qofa hojjetamu taasifamee fudhatama. Wayita ammaa garuu waan ilaalchi sun jijjiiramaa dhufe fakkaata. Keessummaa Inisheetivii Ministirri Muummee Itoophiyaa Abiyi Ahmad (PhD) eegalchisaniin waggoota sadii as jijjiiramni olaanaan mul’ataa jira.

Magaalota qonni kun itti babal’ate keessaa ammoo magaalaa Finfinnee ishee tokko yoo taatu, nutis dhimma kanaafi fayyadamummaa qonnaan buloota magaalatti ilaalchisuun Komishinara Komishinii Qonnaan Bulootaafi Qonna Magaalaa Bulchiinsa Magaalaa Finfinnee Obbo Baayyuu Shigguxee keessummaa keenya maxxansa kanaa taasifanneerra dubbisa gaarii!

Bariisaa: Mee jalqabarratti wal haa barruutii Obbo Baayyuu eenyu, eessatti dhalatanii guddatan akkasumas baratan?

Obbo Baayyuu: Tole, ani Baayyuu Shigguxee Nabiin jedhama. Godina Arsii, Aanaa Doddotaattin bara 1966 dhaladhe. Barnoota koo hanga kutaa ja’aa bakkuma dhaloota kootti, kutaa 7ffaa hanga 12ffaatti ammoo Aanaa Adaamaa, Magaalaa Wanjiittin baradhe.

Isa booda barsiisummaadhaan waggoota muraasa barsiiseen bara 1989 kaasee naannoo Oromiyaatti hoggansa sadarkaafi sektara garagaraan ture. Bara 2013 irraa eegaleemmoo gara bulchiinsa Magaalaa Finfinneetti dhufuun Komishinara Komishinii Qonnaan Bulootaafi Qonna Magaalaa ta’ee hojjechaan jira.

Bariisaa: Komishiniin hoggantan kun hojii akkamii hojjeta?

Obbo Baayyuu: Komishiniin keenya ergamawwan lama qabatee hojjeta. Inni duraa bulchiinsa Magaalaa Finfinnee keessatti mirgi qonnaan bulaa eegamee magaalaa fayyadamummaansaa itti mirkanaa’e taasisuudha. Lammaffaan ammoo qonni magaalaa babal’atee sadarkaa magaalota Afrikaatiif fakkeenya ta’uudha.

Bariisaa: Gama kanaan otoo hojiiilee hojjetamaa jiran nuu kaastanii?

Obbo Baayyuu: Akkuma beekamu qonnaan bulaan mirgisaa karaawwan baay’eedhaan dhiibamaa ture. Keessattuu magaalaa kanatti mirgisaa daran dhiibamaa akka ture seenaan ni ibsa. Jijjiiramni amma jiru akka dhufuufillee ka’umsa kan ture waa’ee qonnaan bulaa Magaalaa Finfinneefi naannawaashee jiraniidha. Kanaaf komishiniin kunis seenaa kana jijjiiruuf kan hundaa’eedha.

Komishiniin kun gaafa hundaa’u qonnaan buloota kanneen deebisani dhaabuun hojii duraa ture. Kanaafis qajeelfamootaafi hammattuuwwan seeraa addaddaa qopheessuun barbaachisaa ture. Kanaaf qonnaan bulaan bara 1986 irraa kaasee magaalattiitti lafasaarraa beenyaa xiqqootiiniifi beenyaa malee buqqa’aa ture. Isa kana deebisani dhaabuuf galmeessa gaggeessuu gaafata.

Galmeessaaf ulaagaa adda baasuun dirqama. Bu’uuruma kanaan qajeelfamicha bu’uura godhachuun waliigala qonnaan bulaan buqqa’e meeqa isa jedhu adda baasuutu hojjetame. Kunis marsaawwan sadiin kan gaggeeffame yoo ta’u, waliigala qonnaan buloota kuma 43fi 478tu maatiisaa wajjin adda ba’e jechuudha.

Kana mataasaa ammoo sadarkaalee lamatti adda baasne. Inni jalqabaa qonnaan bulaan miidhaa cimaan irra ga’ee laftisaa guutummaan kan jalaa fudhatame, galii hinqabne, daandiirratti ba’ee dhaabbilee amantii jala bulu, kan biyyaa baqate ykn fira bira gale jennee sadarkaa duraarratti dursanii deebisani dhaabuudha.

Haaluma kanaan qonnaan buloota kuma tokkoofi 370 deebisani dhaabuuf deggarsi taasifamuu eegale. Kanneen keessaas 54 ji’a ji’aan deggarsa nyaataafi kiraa manaa kanfaluun hojii hojjetame keessaati. Kanneen hafan ammoo hojjechuu warra danda’an naannawaasaaniitti gurmeessuun, liqiifi iddoo hojii mijeessuun akka of jijjiiran hojii bal’aatu hojjetame.

Qonnaan bultoonni kunneen miidhaan hawaas dinagdeefi xiinsammuu waan irra ga’eef sana keessaa of baasani akka jijjiiramuu danda’an leenjiiwwan ogummaafi qophiin sammuu kennameeraaf. Haala kaleessaa keessaa ba’anii har’a misoomatti galuu akka danda’aniif jechuudha.

Kana hojii hiikuufis pirojektota addaddaa qopheessuu gaafata ture. Kunneenis adda baafamanii qophaa’aniiru. Kanneen keessaa manneen barnootaa lama, abbaa darbii afurii kutaalee magaalaa Aqaaqiifi Eekkaatti ijaaruun ijoollee ittibarsifataa madda galiillee akka godhatan xumuramee qonnaan bultoonni 300 fayyadamoo ta’aa jiru.

Akkasumas ogummaasaanii giddugaleessa godhachuun horsiisa beeyladaa, annan loonii omishuufi furdisu akkasumas lukkuu horsiisuurratti qarshii biliyoona tokkoo oliin giddugalli pirojektii marsaawwan sadiin ijaaramaa

Suurri: Aguupee Giyoontin

Hojii hojjetame kanaan qonnaan bulaan lafa kaleessa irraa buqqa’aa dhiibamaa turerratti deebi’ee karaa ammayyaawaa ta’een hojjetaa jira. Bara dhufuus pirojektinni afur kan eegalaman ta’u. Gamoowwan afur kan qonnaan bulaan deebi’ee irratti hojjechuu danda’u jechuudha

jira. Wayita ammaa marsaan lammaffaa xumurameera.

Giddugalli kun kutaa magaalaa Aqaaqiitti kan argamu yoo ta’u, sheediiwwan 60 qaba. Kunneenis horsiisa lukkuurratti sheediiwwan 18 kan ijaaraman yoo ta’u, 11 xumuramaniiru. Sheedii loon furdisuufi looniirratti sheediiwwan 20, 20 karoofamanii 10, 10 xumuramaniiru. Nyaata loonii achumatti qindeessuuf ammoo sheediiwwan lama hojjetamaa jiru. Kanneen xumuraman keessattis qonnaan buloota 485 gurmeessuun qabatamaan hojiitti galfamaniiru.

Kana malees pirojektii kana keessatti suuqii omishni keessatti agarsiifamuufi gurguramu 44 kan qabu yoo ta’u 32 xumuramanii hojiitti seenaniiru. Kana keessatti ijoolleedhumti qonnaan buloota buqqifamanii fuudhanii gabaaf dhiheessuu akka danda’an walitti hidhamiinsis uumameeraaf.

Hojii hojjetame kanaan qonnaan bulaan lafa kaleessa irraa buqqa’aa dhiibamaa turerratti deebi’ee karaa ammayyaawaa ta’een hojjetaa jira. Bara dhufuus pirojektinni afur kan eegalaman ta’u. Gamoowwan afur kan qonnaan bulaan deebi’ee irratti hojjechuu danda’u jechuudha. Akka waliigalaatti hojiin qonnaan bulaa deebisani dhaabuuf eegalame jalqabbiinsaa gaariidha jechuu

KEESSUMMAA BARIISAA

“Finfinnee qonni magaalaa itti babal’ateefi fayyadamummaan ...

dandeenya.

Kanarra darbeemmoo xiqqaatus guddatus qonnaan bulaan lafasaa akka harkatti qabatu, irrattis akka abboomu qabiyyee abbaa lafummaas akka argatuuf hojjetamaa jira. Sababnisaa kanaan dura qabiyyummaan waan hinkennamneefii qonnaan bulaan amantaa “lafti kun kiyya” jedhu waan dhabeef misoomsuu hindanda’u ture. Amma qonnaan buloota kuma 3fi 461 sadarkaa magaalatti kaartaan hojjetamee harka ga’aa jira. Marsaa lammaffaanis ittifufa. Kunis qonnaan bulaan lafasaarratti akka misoomsuuf ofitti amanamummaa uumaafi.

Bariisaa: Ammaantana qonnaan bulaan Finfinnee sodaa buqqifamuufi dhiibamuu keessaa guutummaatti ba’ee lafasaarratti ofitti amanamummaadhaan jiraataa jira jechuu dandeenyaa?

Obbo Baayyuu: Akkuman siin jedhe hojiin hojjetaa jirru jalqabbiidha malee isa xumuraa miti. Gaafa jalqaba “Lafa keessaniif kaarta isinii baasna, misooma caalmaa boriif qabiyyee abbummaa lafaa argachuu qabdu” jennee gaafa itti seenu kaleessa kanneen lafa qonnaan bulaa karaawwan addaddaa saamaa turan qonnaan buloota dogoggorsaa turan. Kunneenis faddaaloota, hojjetootaafi hoggansa mootummaa akkasumas qonnaan bulootatuma keessa kan jiran yoo ta’u, “Lafa keessan isinirraa guuru malee qabiyyee mirgaa isinii uumuuf miti” jechuun burjaajin uumamaa ture.

Kanarraa ka’uun qonnaan bultoonni baay’een lafasaanii galmeessisuuf eeyyamamaa hinturre. Akkuma kanneen boodatti harkifatan turan warri waan jennetti amananii dhufan wayita ammaa kaartaasaanii fudhataniiru. Warri kaanis, “Amma hubanneerra, amanneerra, dura faddaalaatu jidduu keenya ture. Lafti keenya nuuf haa safaramu” jedhanii gaafachaa jiru.

Kana malees wayita ammaa lafasaanii misoomsaa jiru. Qonnaan bultoonni gara investimantiitti ce’an jiru. Kaan dhiisnee qonnaan bultoonni lafasaanii irratti horiifi lukkuu horsiisuudhaan ofirra darbanii carraa hojii uumaa jiran jiru. Akkasumas manneen barnootaa ijaarratan, warshaa daabboo eebbisiifatan, mankuusaawwan ijaarannii kireeffatan jiru. Lafa ofiirratti misoomsuun akka danda’amu argaa jiru jechuudha.

Kanaan sadarkaa barbaadamurra geenyeerra jechuu baannus jijjiirama guddaatu jira. Fuulduratti caalaatti xiyyeeffatamee hojjetama. Qaamni akka jalqabbiin kun hinmilkoofnef socho’u jira.

Bariisaa: Tarkaanfiin qabatamaan qaama kanarratti fudhatame jiraa?

Obbo Baayyuu: Waa’een lafa safaruu kan jalqabame bara 2013 ture. Yeroo sanas qonnaan bulaaf laftisaa osoo waa tokko irraa hinsharafamiin

safaramee kennamuu qabuu karaawwan addaddaatiin akka dhabu gochaa turan. Osoo ijoollee qonnaan bulaa hinta’iin waraqaa eenyummaa sobaa baasuun, qonnaan bulaan nama dhalasaa hintaane kiyya jedhee akka galmeessisu taasisuun, koree bakka bu’oota qonnaan bulaarraa eegalee hanga hoggansa mootummaatti jiran qoratamee tarkaanfiin fudhatameera.

Fakkeenyaaf qonnaan bulaa keessaa 81 kanneen ta’an irratti tarkaanfiin fudhatameera. Tarkaanfii fudhatameenis mirgoota karaa seeraan alaatiin argaman hunda kaarta kenname dabalatee akka haqamu taasifameera. Faddaalanni, maahindisooniifi qaamoleen sektara mootummaa keessa jiranis tarkaanfiin irratti fudhatameera. Hojiin barana hojjetamu odiiiti ni taasifama. Yeroo yeroodhaan qoratamee tarkaanfiin barbaachisu sadarkaa sadarkaadhaan kan fudhatamu ta’a.

Bariisaa: Gama kanaan qonnaan bulaan hundi abbaa qabiyyummaasaa akka mirkaneffatuuf eenyuutu maal hojjechuu qaba?

Obbo Baayyuu: Hundaa ol qonnaan bulaan waan kaleessaa keessaa ba’uu qaba. Faddaalanni gidduu deemanii burjaajessanii lafasaa harkaa baasuun akka hindanda’amne, yoo karaa sirrii dhufe tajaajilli barbaadu akka kennamuu, lafasaarratti mirga guutuu akka qabu, misoomsuu akka danda’u beekuu qaba.

Yoo mootummaan lafasaa misooma caalmaaf barbaades seerriifi danbiin taa’ee waan jiruuf beenyaan ga’aa, iddoon bu’iinsa sirrii kenneefi fayyadamummaan isaa osoo hinhafiin keessummaa’uu waan danda’uuf lafasaa dabarsee kennuu hinqabu.

Gama mootummaatinis hordooffiifi

to’annoon taasifamu yeroo yeroodhaan taasifamuufi deggarsi barbaachisaa ta’e taasifamuufin caalaatti gara investimantiitti akka ce’uuf haala miyeessuun cimsee itti fufuu qaba.

Bariisaa: Ilmaan qonnaan bulaan mana waliin jireenyaa kenneefi gurguruu fa’iin walqabatee rakkooleen adda addaan akka mul’ataniidha kan dubbatamuufi dhimmoota akkanaarratti komishiniin keessan maal hojjetaa jira?

Obbo Baayyuu: Kanaan walqabatee gara manneen jireenyaa kuma 22fi 915 qonnaan bulaafi maatiisaaf kennamaniiru. Kanneen keessaa ijaarsaaniitiin walqabatee rakkoon akka magaalatti uumame akkuma jirutti ta’ee, manneen kuma 12 ol xumuramanii furtoon kenneeraaf. Manneen kanneenis kan itti galaniifi kireessan jiru. Kanneen gatii hinhalleen gowwamsa addaddaatiin gurguran akka jiranis odeeffannoo qabna.

Sadarkaa qajeelfamaatti qonnaan bulaan manneen kanneen waggoota 10f dabarsuu akka hindandeenye taa’era. Kanarra darbee yoo argameefi mootummaan bira qaqqabe manichi gara mootummaatti akka deebifamu taasifama. Kanaafis waltajjii addaddaa miyeessuun hubannoo uumaa turreerra.

Keessattuu manneen waliin jireenyaa kanneen akka salphaatti akka hinilaalle, gaaffiin qonnaan bulaan kanaa akka deebi’uuf qeerroofi qarreen Oromiyaa Baalee, Harargee, Wallaggaafi godinaalee biro jiranillee utuu hinhafiin lubbuusaanii akka itti dhabaniifi gatii itti kanfalan ta’uufi manicha gurguruun seenaa gurguruu akka ta’e barsiisaa turre.

Bariisaa: Hojiileen qonna magaalaa walqabatee hojjetamanoo maal fa’i?

Obbo Baayyuu: Yeroo baay’ee waa’een qonnaa yommuu ka’u baadiyyaa qofa giddugaleessa godhanii ilaaluutu jira. Magaalaa Finfinnee keessa garuu humna qonnaa olaanaatu jira. Kutaalee magaalaa 11n jiran keessaa ja’a kan qonnaan bulaan keessa jirudha. Kana jechuun lafa bal’aatu jira. Kanaaf lafa kanarratti qonna magaalatiin akka caalmaatti omishaafi omishtummaa uumuun danda’amu, wabii nyaataa maatii mirkaneessuurra darbee dhiheessii gaba magaalaa keessatti shoora olaanaa akka ba’atu deggarsiwwan addaddaa taasifamaa tureera.

Haala kanaan waggoota sadan darban kana bulchiinsi magaalaa bajata ramaduun sanyii filatamaafi xaa’oo qonnaan bulaadhaaf bilisa dhiheessaa ture. Hojiin hojjetame miidhaa kaleessa qonnaan bulootarra ga’aa ture bakka buusa jechuu baannus qonnaan bulaan cimsuufi omisha dabaluu kan hojjetamaa turedha.

Ganna qofa omishanii kan dhiisan osoo hintaane waggaa guutuu akka omishaniifis paampii 200 ol jallisiifi boneef fayyadu kutaalee magaalaa ja’an keessatti qonnaan

“Finfinnee qonni magaalaa itti babal’ateefi fayyadamummaan ...

bultootaaf hirameera. Dabalataanis deggarsa ogummaallee taasifamaa jira.

Kanaan qonnaan bulaan “Kaleessa magaalaa na dhiibaa turte, rakkoo narraa ga’aa turte” ilaalcha jedhu keessaa ba’ee har’a “Magaalaa wajjinin guddachuu danda’a” jechuu eegaleera. Magaalaanis “Qonnaan bulaan na fayyada, waliin guddachuutu fala malee waldhiibuun misoomni hindhufu” yaadni jedhu gabbateera.

Akkasumas, ilaalchi qonni baadiyyaa keessatti qofa akka adeemsifamutti yaaduu jijjiramee qe’ee ofii, qodaawwan addaddaa keessatti yoo xiqqaate muduraawwan omishuun akka danda’amu hubatameera. Keessattuu qaala’ina jireenyaa yeroo ammaa addunyaarratti mul’ataa jiru, akka biyya keenyaatti ammoo utuu waan baay’ee harkaa qabnuu miidhaa nurraan ga’a jiru kana qolachuuf namni magaalaa keessatti waanuma muraasa omishuu akka danda’an bara 2014 karaa sosochii uumuutiin hojjetamaa ture.

Magaala keessatti qonna hojjechuun akka danda’amu manneen dhuunfaafi dhaabbilee addaddaarratti agarsiisuun danda’ameera. Naannawaa kanneenitti dhiheessii nyaataa wajjiin walqabateefi qaala’ina gabaa tasgabbeessuu keessatti jijjiiramni guddaan kan itti argameedha.

Barana ammoo sadarkaa biyyaaleessaatti sagantaan Maaddii Guutuu ministira muumme Abiyyi Ahmadiin labsame dadamaqiinsa uumeera. Keessattuu horsiisa looniitiin hojiin cimaa akka hojjetamu kallattiin xiyyeeffannaa ka’amee hojjetamaa jira. Kanaan bu’aalee hedduun argamaa jiru.

Yeroo ammaa omishni gama aannaniifi hanqaaquutiin jiru dabaleera. Sanbataafi Dilbataa omishni gabaaf dhihaataa jira. Kana keessatti hawaasni kaleessa bitataa ture har’a omishaa ta’eera. Ofii fayyadamuurras darbee madda galiillee irraa uummachaa jira.

Hojii hojjetameen fayyadamtoota qonna magaalaa dachaadhaan dabaluu danda’ameera. Bara 2013 kan kuma 200 ture yeroo ammaa kuma 400 ol qaqqabuu danda’eera. Kanarratti bu’aan keenya guddaan qonna magaalaa iddoon akka hinmurteessine hawaasa biratti hubannaan uumamuusaati.

Kanarraa ka’uun qodaawwan garagaraa keessatti, bakkeewwan kaleessa balfi itti gatamaa ture qulqulleessuun qonna magaalatti fayyadamuu jalqabuun jijjiirama guddaadha. Gaafa hojii kanatti galamus hawaasni karaawwan addaddaatiin qeeqaa ture amma bu’aasaa hubachuun ittiin hojjetaa jira.

Biyyoonni baay’ee qonni magaalatti babal’ate omishasaanii %20-30 kan argamu kanarraati. Nutis sirriitti xiyyeeffannee yoo hojjenne jijjiiramni mul’ataa jiru kun bu’aa olaanaa galmeessisuu danda’a.

Bariisaa: Karrawwan shanan Finfinneerratti giddugallooni gabaa ni ijaaramu jedhamee ture. Kun maalirra jira?

qonnaan bulaan “Kaleessa magaalaa na dhiibaa turte, rakkoo narraa ga’aa turte” ilaalcha jedhu keessaa ba’ee har’a “Magaalaa wajjinin guddachuu danda’a” jechuu eegaleera. Magaalaanis “Qonnaan bulaan na fayyada, waliin guddachuutu fala malee waldhiibuun misoomni hindhufu” yaadni jedhu gabbateera

Obbo Baayyuu: Torbeedhuma darbe keessa pirojektonni eebbifaman jiru. Karrawwan Kutaa Magaalaa Lammii Kuraa, Kolfee, Aqaaqiifi Nifaas Silkirratti hojiiwwan hojjetamaa jiru. Inni Aqaaqii eebbifameera. Karrawwan kaanirrattis akkanauma hojiitti kan jiru yoo ta’u, sadarkaa xumuraarra ga’eera.

Caalmaatti nuti xiyyeeffannee kan hojjennu qonnaan bulaan Finfinnee keessa jiru sirriitti yoo omishe omisha baay’ee gabaaf dhiheessuu waan danda’uuf bakkeewwan gurgurtaa kanneen akka gabaa sanbataa 170 ol qopheessineerra. Kanneenittis qonnaan bulaafi hawaasni qonna magaalarratti hirmaatu dhiheessaa jira. Hojii hafe garuu qindoomina Biiroo Daldalaa Finfinnee waliin hojjenna.

Bariisaa: Sochiin gama carraa hojii uumuutiin jiru maal fakkaata?

Obbo Baayyuu: Hojiileen akka magaalatti karaa Biiroo Carraa Hojii Uumuufi Ogummaatiin hojjetaman ni jiru. Sektaroota caalmaatti carraan hojii itti uumamu keessaammoo tokko sektara keenya. Gama kanaan waliigala akka karoora bara 2015tti carraa hojii uumu kuma 22fi 666 qabannee kuma 20 (% 89) uumuun danda’ameera. Kunis akka jalqabbii gaariitti kan ilaalamu yoo ta’u bara dhufu caalaatti hojjechuuf kallattiin taa’eera.

Bariisaa: Akka haaraatti hundeeffamuun Magaalaa Shaggar hojii sektarri keessan kana dura magaalota naannawaa Finfinnee waliin hojjetaa ture caalaatti cimsuurratti maal fakkaata?

Obbo Baayyuu: Hojiin kun utuma magaalaa Shaggar akka haaraatti hinhundaa’iin magaalota itti waamamnisaniin naannoof ture kanneen akka Buraayyuu, Sabbataa, Sululataa, Laga Xafoofi Galaan waliin hojjetamaa tureera. Dura dhimmi daangaa Finfinneef magaalota kanneenii rakkisaa kan ture yoo ta’u amma adda baafamee daangeffameera.

Kanaan walqabatee qonnaan bultoonni kanaan dura utuu nu biraa tajaajilamaa jiranii amma daangaansanii gara Magaalaa Shaggaritti deebi’e tajaajila barbaadan ittifufanii akka argatan taasifneerra.

Kunis hanga karoora bara 2016tti osoo addan hincitiin kan ittifufu ta’a. Keessumaa deebisanii dhaabuu waliin walqabatee waan barbaachisu ni tajaajilamu jechuudha. Magaalaa Shaggarirraa bakka bu’ummaa fudhannee raawwataa jira jechuudha.

Kanarraa kan hafe gama muuxannoo waljijjiiruutiin waan bal’aatu hojjetamaa jira. Keessattuu pirojektiwwan qonnaan bulaa deebisanii dhaabuuf hojjetaman dhufanii daawwataniiru. Qonnaan bultoota gama lachuu caalmaatti misoomatti galchuuf waliin hojjetaa jira.

Bariisaa: Akka waliigalaatti kallattiin fuulduraa komishinii keessanii maali? Milkaa’inasatiif eenyuurraa maaltu eegama?

Obbo Baayyuu: Fuulduratti bulchiinsa magaalaa keenya magaalaa qonni magaalaa sirriitti itti babal’ate akkasumas fayyadamummaan qonnaan bulaa sirnaan itti mirkanaa’e taasisuuf xiyyeeffannaadhaan hojjenna. Hojiileen ijoo lamaan kunneen ammoo milkaa’u kan danda’an qaamni hundi ga’eesaa yoo sirnaan ba’atedha.

Hunda dura hawaasni magaalaa kanaa alaa eeggachuu qofa osoo hintaane, waan harkasaa jiru hojjetee qaala’insa jireenyaa qolachuuf tattaafachuun irraa eegama. Waa hunda gabaarraa bituurra bakkee muraasa qaburratti qonna magaalaa hojjechu qaba.

Kana malees aadaa nyaataa xaafiifi qamadiirratti maxxane jijjiiruun barbaachisaadha. Yeroo sana omishawwan kaan soorachaa qaala’insa gatii xaafiifi qamadiirra jiru hir’isuun ni danda’ama. Kanarratti fakkeenya Eertiraa yoo ilaalle, dura xaafi nyaataa turan. Gaafa Itoophiyaa waliin waldiddaa keessa galanii adda ba’an xaafii argachuu hindandeenye. Yeroo kana aadaa nyaatasaanii ruuziitti jijjiiran. Kun rakkinaaf qofa osoo hintaane baratamuu qaba.

Wayita ammaa qonni magaalaa mooraa manneen barnootaatti eegalameera. Manneen barnootaa ammoo sagantaa soora barattootaa hojiirra oolchaa jiru. Kanaafis gabaarraa bituurra bakkuma qabanitti ofii hojjechuun filatamaadha. Kunis rakkoo gabaa furuurra darbee lammiin achitti baratu qonna magaalaa baraa guddata.

Dura magaalaa keessatti daa’imman aannan firijii keessaa dhufa jedhanii yaadan amma sa’arraa akka ta’e baraa qabatamaadhaan ilaalaa guddatu. Kuduraafi muduraarratti akkanauma jechuudha. Kanaaf dhaloota waa hunda gabaadha bitu osoo hintaane harkaan qabee hojjetee omishu ta’a.

Fayyaarrattis yoo fudhanne buufataaleen fayyaa baay’ee qonna magaalaa eegalaniiru. Haadhooliin baay’ee ammoo tajaajila addaddaaf gara sana ni deemu. Yeroo sanattis akkamiin lafa xiqqoo yookiin qodaa keessatti muduraalee qopheessuun akka danda’amu ni barsiifamu. Yommuu qe’esaanitti deebi’an sana hojiirra oolchuuf yaalu.

Kanaan walqabatee amma haadhooliidhaaf qodaa xiqqoo lukkuu shan baachuu dandeessu dhiheessuun deggarsa taasisaa jirra. Haala kanaan maatii tokkoof guyyaatti hanqaaquu shan argamsiisuun osoo danda’amee maatiin sun nyaata madaalawaa argate jechuudha. Baasii hanqaaquu bituuf baasuus waan muraasa soora lukkuu ittiin bituun caalmaasaa hambifachuu danda’a.

Haala kanaan yoo hunduu bakkuma jirutti ga’eesaa ba’ataa deeme waliigala ummata misoome, nyaata madaalawaa argatuufi wabii nyaataa ofii mirkaneessu gochuun ni danda’ama. Kanarratti sektaroonni hundi dammaqinaan hirmaachuu qabu. Hoggansi sadarkaa jirus deggarsa barbaachisu miira ittigaafatamummaatiin ba’achuu qaba.

Ilaamee...

Yoo walta'ame...

Charinnat Hundeessaatiin

Ministirri Muummee Mootummaa RFDI, Doktor Abiyi Ahmad dhaabbii biqiltuu Wiixata darbe guutuu biyyaatti sirna ho'adhaan adeemsifame ilaalchisuun guyyicha duraafi booda ergaawwan ciccimoo adda addaa dabarsaati kan turan. Kanneen keessaa:

Kaayyoo riikardii cabsuu

Dhimmi Ashaaraa Magariisaa dhimma Itoophiyaa eegu, kabajuufi badhaadhomsuuti. Dhimma seenaa jijjiiruuti. Dhimma darbanii dhalootaaf yaaduuti.

Guyyaa sochiiwwan hawaasummaafi amantaarraa bilisa ta'e kan filanneef lammiin Itoophiyaa guyyaan kun isa jala darbu akka hin jiraanneefi. Wiixata kan filanneef jalqaba hojii keenyaa uumama baraarudhaan akka eegalluufi.

Dorgommiin keenya matuma keenya waliini. Naannoleen, godinaaleen, aanaaleefi gandooni isa bara darbee caalaa dhaabuudhaan riikardii mataasaanii akka cabsan amanna. Tokkoon tokkoo keenya riikardii mataa keenyaa cabsuu qabna.

Rakkinni riikardii mataasaa akka cabsu hayyamuufi hin qabnu. Rakkinni riikardii mataasaatii yoo cabse mo'amneerra jechuudha. Rakkina kan mo'annu duraan dursinee riikardii mataa keenyaa, ittaansinee kan naannawa keenyaa, dhumarrattis riikardii addunyaa yoo cabsineedha.

Ani bor irra deddeebiidhaan dhaabuuf qophaa'era. Isinoo?

Bor, Adolessa 10 bara 2015 hamma riikardii mataa keessanii hedduuminaan caccabsitanitti biqiltuwwan dhaabuuf qophaa'aa.

Waamicha biqiltuwwan miliyoona 500 dhaabuudhaan riikardii mataa keenyaa akka cabsinu dhiyaate fudhattanii kan baatan hundi galatatu isiniif mala. Seenaa magariisaa hojjetaniittu. Seenaa magariisa barreessitaniittu.

Qilleensa jeeqame, dachee golgola'e dhalootaaf hindhaalchifnu jettanii, utuu boruun hindiimatiin gara gaarriiif sululawwaniitti; gara dirreewwaniifi bakkeewwanitti bobbaatanii mukeen miliyoona 566 dhaabdaniittu. Riikardii keessan cabsitaniittu.

Naannolee hundatti, godinaaleefi aanaaleetti mukkeen dhaabamaniiru. Bakkeewwan garaagaraa kuma sagalii ol qophaa'anii turan. Ogeeyyiin miidiyaa 3600 ol guutummaa biyyattiitti bobba'anii turan.

Ogeeyyiin teleefi qonnaa galmeen odeeffannoo kan ammayyoo akka ta'u hojjetaniiru. Taaksiwwan Finfinnee warra biqiltuu dhaabaniif geejiba tolaa kennaniiru. Daa'imman, haadhooliin, abbootiin, miidhamtoonni qaamaa, abbootiin amantaa, hedduuminaan bahanii dhaabaniiru. Itoophiyaanotaan har'a seenaan magariisni hojjetameera.

Itoophiyaanonni yoo waltaane riikardii nuti hincabsine hinjiru. Biqiltuuleen miliyooni 566 ol dhaabaman, rikardiin Itoophiyaanotumaan (miliyoona 350) qabamee ture cabeera.

Obbo Shimallis Abdiisaa wayita biqiltuu dhaaban

Sagantaa Ashaaraa Magariisaa baranaa guyyaa tokkotti biqiltuwwan miliyoona 500 dhaabuuf karoofamee, biqiltuuleen miliyoona 566, kuma 971fi 600 lafa heektaara kuma 302 irra dhaabamuudha. Kan dhaabnu dhaloota dhufuufi jechuun Ministirri Muummee Abiyi Ahmad (PhD) ergaa cimaafi galateeffannaa Wiixata darbe dabarsaniiru.

Finfinneen biqiltuu miliyoona afur dhaabuu karoorsitee miliyoona 4.5 ol dhaabuun seenaa cululuqaa barreessiteetti. Ummanni Finfinnee miliyoona tokkoo ol waamicha Ministira Muummee Doktor Abiyi Ahmad fudhatee osoo qorriif hurrin ganamaa isa hindaangessiin gurmum bahee sadarkaa biyyaatti guyyaa tokkotti biqiltuu miliyoona 500 dhaabuuf karoofame irratti miliyoona 4.5 dhaabuun gahumsaan gaheesaa ba'eera.

Galata

Hojjattoonni mootummaa, kan dhuunfaa, dhaabbileen mitimootummaa, dhaabbileen amantaa, barsiisonni, ogeeyyonni fayyaa, barattoonni, qaamoleen nageenyaa, dubartoonni, dargaggoonni magaalaa keenyaa, abbootiin qabeenyaa, artistoonni, maatiiwwan ispoortii, ogeeyyonni miidiyaa, qaama miidhamtoonni, daa'imman, misirroonni, gootonni, manguddoonni, gorsitoonni, akkasumas ambaasaaddaroonni Finfinnee jiraatan, dippiloomaatonni, hawaasa addunyaa dabalatee iddoowwan qopheessineeffitti hirmaannaa cululuqaa taasisaniiru.

Walta'iinsa keenyaan dhaloota dhufuuf uumamaafi madaalliin ishee kan eegame jireenyaafi hojiif Finfinnee mijatte ijaaruu kan nu dandeessisu hojii guddaa hojjanneerra.

Waamicha keenya fudhattanii biqiltuu qopheessuun, imalchiisuufi boolla qotuun dhaabbii biqiltuurratti kan hirmaattan jiraatonni magaalaa keenyaa бага gammaddan, бага гамманне!

Milkaa'ina kanaaf kan tumsitan hunda maqaa koo, maqaa bulchiinsa magaalichaan kabaja guddaa waliin onneerran isin galateeffadha. Finfinneen ni galateeffatti! Waaqni Itoophiyaafi uummata ishee haa eebbisu!

Yeroo ittaanutti kan dhaabne kunusaafi firiif geessisuun ciminaan tajaajilu keenya ittifufna jedhan Kantiibaan Magaalaa Finfinnee Aade Adaanachi Abebe.

Raajii hojjechuu

Aadaa qabeenya uumamaa kunuunsuu

galfannu, nyaata ta'ee kan soorannu, sabbata dachee ta'ee dhiqama biyyoo to'achuuf kan ooluufi simboo ta'ee dachee keenya kan miidhaksu firin isaa kan yeroo gabaabaafi dheeraati.

Hojii hanga ammaatti hojjetamaa dhufe kanaanis gaarawwaniifi dachaawwan kaleessa onaa turan har'a lafa bashannanaafi gaaddisa boqonnaa ta'anii yeroo agarru boruu keenya har'a ijaaruu akka dandeenyu nuuf mirkanesseera.

Raajii ajaa'ibsiisaa kana kan hojjeteeffii hojjetaas jiru ummanni keenya adda hunda irratti injifannoo guddummaa isaa madaalu galmeessaafi kan argate ammoo kunuunsee eeggachuun barbaachisaadha.

Duula dhaabbii biqiltuu Ashaaraa Magariisaa boqonnaa jalqabaatiin biqiltuwwan gosa garaa garaa biiliyoona 13.86 dhaabbatee dhibbentaan 84 latuun bakka dadhabnee, dafqinee dhaabnetti har'a boqochaa jirra.

Kanaanis, hojiin ummata keenya waliin gurmoofnee hojjenne faajjii injifannoo keenyaa olkaasee; gochuu danda'uu keenya addunyaaf kan raggaassisedha. Sagantaa Ashaaraa magariisaa boqonnaa 2ffaatiinis naannoo keenya Oromiyaa magariisummaan uwwisuuf xiyyeeffannaan nihojjetama. Akkuma har'a hojjennee waan karoofanne milkeessine, biqiltuwwan har'a dhaabne kunuunsinee oomisha dachaa akka sassaabbannu shakkii hin qabu.

Ummanni keenyas akkuma kanaan dura gochuu akka danda'u mirkaneesetti milkaa'ina argame cimsee hanqinaalee turan waloon sirreessee hojii boruu keenya har'a ijaaruu eegalle milkeessuuf gama hundaan akka tumsu waamichakoo dabarsaa, walii gala qaamoleen milkaa'ina hojichaatiif tumsitan hunduu irra deebi'uun galatoomaa jechuun barbaada jedhan Pirezidaantiin Mootummaa Naannoo Oromiyaa Obbo Shimallis Abdiisaa.

Milkaa'ina

Sagantaan Ashaaraa magariisaa halkan tokkoo naannolee keenya hundatti gaggeeffamaa ture milkaa'inaan xumurameera. Dandeettiin misoomaa inni guddaan tokkummaafi tumsa keenya.

Milkaa'inni biqiltuu ashaaraa magariisaa yoo waliin hojjetan akka milkoofnuuf agarsiisa guddaadha. Yoo tokko taane, rakkoon nuti furuu hindandeenye hinjiru. Yeroo dheeraa keessatti tokkummaafi tumsa keenya cimsuu qabna.

Biqiltuun har'a carraaqii waloo keenyaan dhaabnu qabeenya waloo dhaloota dhufuuf dabarsinee kenninuudha. Biqiltuu dhaabuun hojii yeroo tokkoo qofa osoo hintaane akka aadaatti ittifufuun barbaachisa.

Qaamolee akka karoorri dhaabbii biqiltuu ashaaraa magariisaa guyyaa tokkoo milkaa'uuf gumaachan hunda maqaa koofi mootummaa naannichaatiin galateeffachuun barbaada jedhan pirezidaantiin Naannoo Amaaraa Doktor Yiliqaal Kaffalaa.

Walumaagalatti miirri jaalala biyyaafi tokkummaa guyyicha dhiyaanaafi bunafaa dhiyeessuurraa kaasee mul'ataa ture daran kan namatti tolu waan ta'eef haalli kun dhimmoota walfakkaataa biroorrattis cimsee ittifufuu qaba.

AADAIFI AARTII

Argannoowwan haaraa Seenaa Duraa (Prehistoric) aartii dhagaarraafi fakkiwwan holqoota keessaa

Afrikaa, ardii namummaafi aartiin itti jalqabame

Jaarraa tokkoo ol dura oggaa Chaarlis Daarwiin Afrikaan bakka ka'umsa dhala namaa baay'ee ta'uu dandeessi jedhee falmu qofaa isaa ture.

Ergasii as, ogeeyyiin 'paleoanthropologists', waggaa waggaa, ragaa yaada Daarwin deeggaru baay'inaan argachaa jiru. Qabeenyi meeshaa fosiilii hominiidiifi kutaalee Afrikaa adda addaa hedduu keessatti argameera.

Afrikaan bakka argama dhala namaa ta'uusheetiif beekamtii kennuudhaan, Afrikaa Kibbaatti 'Sterkfontein' dhaabbata hambaalee addunyaa galmeessu 'UNESCO' tti kan galmaa'e yoo ta'u, isheenis 'Cradle of Humankind' jedhamuun beekanti.

Anaatoomiin namoonni ammayyaa akka keenyaa yoo xiqqaate waggoota kuma 150 darbaaniif Afrikaa keessa jiraachaa turaniiru. Awurooppaan garuu faallaa kanaatiin, yeroo kana keessaa kurmaana dhumaa qofaaf namoota anaatoomiidhaan ammayyaa ta'an qabatteetti.

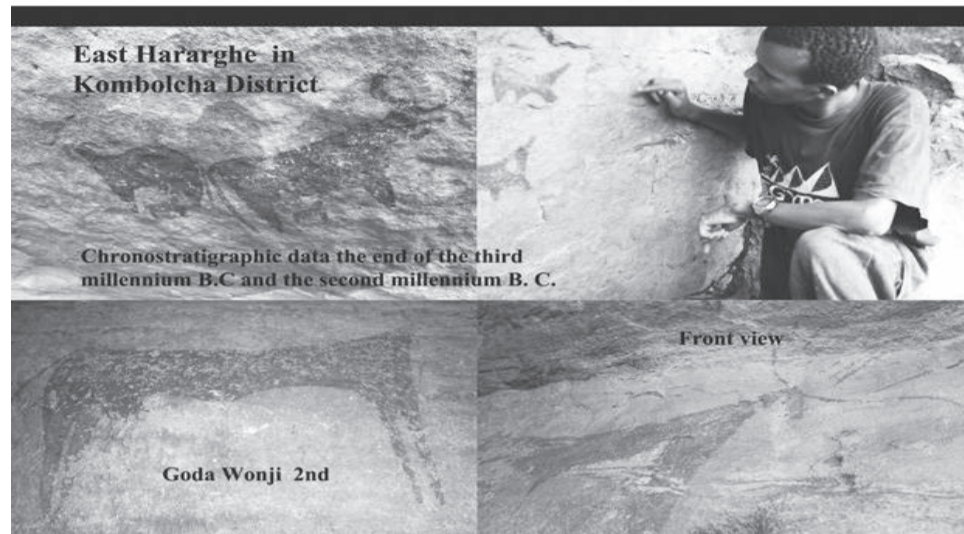
Warri Awurooppaa jalqabaa kunniin akkuma jiraattota jalqabaa Eeshiyaa, Awustiraaliyaafi Ameerikaa hundisaanii hidda dhaloota Afrikaa tokkorraa kan dhufan turan. Namoonni har'a lafarra jiraatan hundi hidda dhaloota kana qooddatu. Afrikaan kutaalee addunyaa kaaniif namummaafi teknoloojii kennite. 'Fossils' teknoloojii jalqabaafi meeshaaleen dhagaa Afrikaa keessatti kan argaman yoo ta'u, umriinsaaniis gara waggoota miliyoona lamaatti dhiyaata.

Garuu aartiin eessaa jalqabe? Kun gaaffii deebisuuf ulfaatuudha. Aartiin fakkeenya inni durii Faransaayitti holqa 'Chauvet' jedhamu keessatti argama. Innis waggoota kuma 33 dura ture. Afrikaatti aartiin fakkeenya durii Appooloo 11, bakka daangaa Naamibiyaafi Afrikaa Kibbaatti dhihoo jirurraa kan dhufeedha.

Ciccitoonni dhagaa dibame kuufama lafaa waggoota kuma 27 dura awwaalaman argameera.

Kun aartii haaraa kan Faransaayitti argamu caalus baay'eensaani, bu'uura ilmaan namootaa ammayyaa Afrikaa keessatti guddatan irratti hundaa'uun dhumarratti ragaan aartii durii Afrikaatti akka argamu ALA Guraandhala, bara 2002tti namni Kiriis Heenshiilwuud Okeer jedhamu akka tilmaameetti fakkii ji'oomeetirii micciiramaa ta'een faayame argachuu beeksiseera. Barreeffama kana waggoota kuma 77tti haala konsarvaatiivii ta'een guyyaa itti kenne; dhugaa dubbachuuf hanga waggoota kuma 100 ta'uu danda'a. Dhugaadha, kutaan kun osoo namni ammayyaa kamuu Awurooppaa keessa hin deemiin dura akka hojjetame beekamaadha. Kanaafis Afrikaan bakka dhala namaafi teknoloojii qofa osoo hintaane, bakka aartiifi aadaan itti jalqabame ta'uutu mul'ata.

Seenaa Duraa (Prehistoric) Aartii Dhagaarraafi Fakkiwwan

Aartii dhagaa dubbatoota Afaanota Naayilootikii, Afrikaa Bahaa

Itoophiyaa, Keeniyaa, Yugaandaafi Taanzaaniyaa kaabaatti kan babal'ate duudhaa aartii dhagaafi fakkiwwan holqa keessatti dibameefi bocame kan bakka bu'iinsa istaayilii olaanaa loon gaanfa dheeraafi gabaabaa qabanirraa ijaarameedha. Sababa raabsa addaa kanaan qorattoonni aartiin kun abbootii warra Naayilootikii ammayyaa dubbataniin akka hojjetame amanu. Aartiin kun halluu gurraacha, diimaafi adii furdaadhaan kan bocame ykn qubaan kan dibameedha.

Yeroo muraasa keessatti, paanaalii fakkii loonii fakkiwwan namaa muraasas of keessatti qabata. Ogummaa kana keessatti garaagarummaan naannawaa mul'atu tokko tokko jiru. Fakkeenyaaf, giddugaleessa Keeniyaa Taanzaaniyaa Sarangeetiitti fakkii loonii mannaa fakkiwwan maqaa looniifi gaachanasaniitu baay'inaan argama.

Gareen akka Samburuu, Pokot, Turkanaafi Maasaayi ammallee maqaa walfakkaataa hedduu fayyadamu. Isaanis mallattoo abbummaafi bifa gaachana aartii dhagaa kana keessatti agarsiifaman. Aartii dhagaa kanaafi gocha sirna foon nyaachuu loltoota dhiiraa gidduutti walittidhufenyi akka jiru agarsiifameera.

Bakkeewwan addaa, yeroo baay'ee fakkiwwan holqaafi gaaddisa dhagaa, har'as sirnoota kanneen keessatti kan ittifayyadaman yoo ta'u, kana booda aartiin dhagaa hinhojjetamne. Haa ta'u malee, fakkiwwan hedduun addatti haaraa ta'uusaanii yoo ilaalle, aartii hojjechuun hanga yeroo dhiyootti ittifufuunsaa hinoolu.

Aartii dhagaa Sahaaraa

Gammoojjiin Sahaaraa Afrikaa bal'innisaa iskuweer kiiloo meetira miliyoona shan caala. Lafa goggogaa ture, ammas jira. Haa ta'u malee, rooba dabaluu Dh.K.D bara 10,000–2500 gidduutti dirree dhagaafi cirraha biqiltoota 'steppe fi savannah' deggaruu jalqaban, lageen goggogaa yaa'u, haroowwan duwwaan guutamaniifi

Fakkiwwan yeroo baay'ee xiqqaa (5–50cm), garuu daran muraasni meetira lama ol ta'u. Fakkiwwan buruushiin ykn meeshaa biraatiin halluu tokko ykn isaa ol ta'een hojjetamaa turan. 'Outline' halluuwwan diriiraa oksaayidii sibiilaa, suphee, cileefi 'liquid binders' irraa hojjetamaniin guutamaniiru.

Bocni muraasni sarasaaniirratti halluu qabu. Bocni baay'inaan dhagaa gaaddisa qaburratti kan mul'atu yoo ta'ellee, tokko tokko daandiifi dhagaa guddaarratti kan bocameedha. Fakkiwwan yeroo hunda jechuun ni danda'ama gaaddisa dhagaafi pirojekshinii dhagaa jalattiifi seensaa holqaatti argamu; tokkollee holqa gadi fagoo keessatti hinmul'atu. Aartiin hundi haala qilleensaatiif kan saaxilame yoo ta'u, akkasitti dadhaboofi suuta suutaan manca'aa deema.

Bocni fakkiwwanii bal'inaan kan argamu yoo ta'u, lammaffaan baay'inaan argamu 'Tassili', gaarreen 'Akakuiifi Ennediifi 'Djebel Uweinat' qofa keessatti. Aartiin dhagaa bifa tokko tokko bakka dhagaan gammoojjii itti argamu hundatti jechuun ni danda'ama. Aartiin dhagaa yeroo baay'ee gidaara/girgiddaa/ paanaalii (Panel/wall) guguddaa keessatti kan argamu yoo ta'u, fakkiwwansaa bineensota bosonaa, beeladoota manaafi namootaan kan olaantummaa qabuudha.

Suuraan namootaa haala tartiiba yeroo agarsiisuu danda'uun agarsiifama. Fakkiwwan namaa haala fakkeenyaafi gocha bal'aa keessatti mul'atu: fakkiwwan tiksee, namoota uffata hinqabne, uffata faayaa uffatan, meeshaa waraanaa qabataniifi gaarii, farda, looniifi gaala yaabbatan ni argamu.

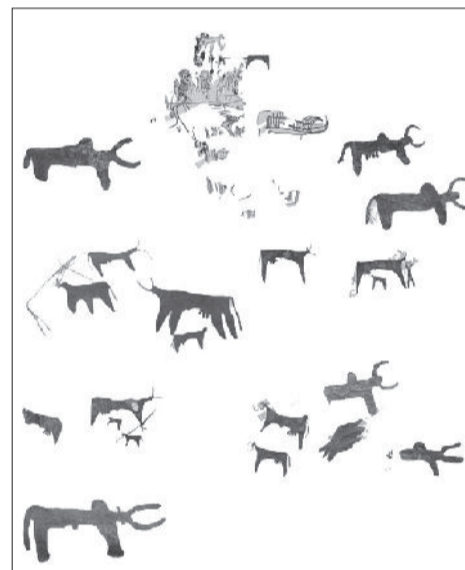
Fakkiwwan bakka bu'ummaa ifa ta'an kana cinaatti fakkiwwan fakkeenya ifa hintaane kanneen akka geengoo giddugaleessaa, ispiiraaliifi dizaayinoota ji'oomeetirii walxaxaa ta'an ni argamu. Namni tokko suuraa hordoffii bineensotaafi namaa akkasumas qaawwa dhagaa sanatti lafa bu'e ni argama. Bal'inni teessuma lafaa baay'inaan kan hinmul'anne yoo ta'u, fakkiin biqiltoota hinjiru jechuun ni danda'ama.

Guddina tartiiba yeroo aartii dhagaafi fakkiwwan holqa keessaa

Qorattoonni umurii aartii dhagaa Sahaaraa isa jalqabaa ilaalchisee yaadota adda addaa qabu, garuu irra caalaansaani tartiiba mataduree ykn akkaataa hundeeffamasaaniirratti waliigalu. Tokko tokkoon akkaataa raabsa teessuma lafaa mataasaa, tooftaa fakkii/bocuu adda ta'e, ciminoota adda addaa 'patinas' fi tuuta adda bineensotaa, namootaafi meeshaa waraanaa agarsiisa.

Naasir Ahmadiin (qorataa holqaa)

Ittifufa

gammoojjiin gaara bosona ta'uu arge. Bineensonni bosonaa lafa sana keessa kan babal'atan yoo ta'u, namoonni yeroo muraasa booda hordofan.

Bineensonni bosonaa akkasii, arba, 'rhinoceros', roobii(hippopotamu), Sattawwaa, 'bosonuu (antelope)', Guchii, leencaafi bineensota adamsitoota biroo, bubalus (loon bosona), naacha(crocodiles) fi qurxummii kan dabalatu ture. Jalqaba namoonni nyaata bosonaa walitti qabuufi adamsuudhaan jiraatu turan. DhKD gara bara 5,000 booda loon manaa(domestic cattle) kan mul'atan yoo ta'u, hooloonni, re'ooniifi saroonni Eeshiyaa Xiqqoo irraa fidaman.

Naannawawwan adda addaa akkaataa jireenyaa adda addaa fayyadamu turan. Namoonni tokko tokko adamsitoota walitti qabuu, kaan horii tiksuu, kaan immoo qurxummii qabuu itti dabalaniiru. DhKD Bara Kiristiyaanaa yeroo muraasa dura gaalli Sahaaraa keessa seene.

Islaamummaan naannawaa caalaansaa bara 900 DhKD. Aartiin kun boca (petroglyphs) dhagaarratti ciccirameefi fakkiwwan (pictographs) dhagaa gaaddisa qaburratti 'pigment' dibachuun kaafaman of keessaa qaba. Bocaan yeroo baay'ee seentimeetira 20 hanga 100 gidduutti kan safaru yoo ta'u, tokko tokko garuu meetira shan ol ta'a.

Qarreefi Qeerroo

Obsineet Gaaromaa: Narsii qaxalee qabxii 100 keessa 99 galmeessiste

Charinnat Hundeessaatiin

Tibbana waa'een shamarree qormaata bahumsaatiin qabxii olaanaa jechuunis 100 keessaa 99 galmeessistee qilleensa miidiyaa dhuunfatee ture. Nutis waan gabaabinaan keessumaa ajandaa miidiyaa hawaasaa ta'e kana gadifageenyaan hubannee dubbistoota keenya biraan gahuuf Obsineet Gaaromaa Taasisaa akkasumas Yunivarsitii Riifti Vaaliitti Diinii Kaampaasii Naqamtee Obbo Wandimmuu Qannoo wajjin gaadeebii ittaanu taasisneerraa dubbisa gaarii.

Bariisaa: Mee waa'ee kee nutti himi. Eessatti dhalatte, baratte?

Obsineet: Godina Wallagga Lixaa, Aanaa Gullisoo, Ganda 02tti dhaladhee guddadhe. Ani maatii kootiif intala afraffaadha. Umuriin koo barnootaaf geenyaan sadarkaa keejiirraa kaasee hanga kutaa 4ffaatti mana barnootaa Ifa Gullisoo jedhamuttin hordofe. Manni barnootaa kun kan Waldaa Warra Wangeelaa Makaana Iyyasuusiiti. Kutaa 5ffaa hanga 8ffaatti; Mana Barnootaa Sadarkaa 1ffaa Gullisootti; 9ffaa irraa hanga 12ffaatti ammoo Sadarkaa 2ffaafi Qophaa'ina Gullisootiin baradhe.

Bariisaa: Sadarkaa dakaatti qabxiin kee ammam ture?

Obsineet: Keejiirraa kaasee hanga kutaa 4ffaatti sadarkaa keessa galuu baadhus afraffaafi shanaffaa bahaan ture. Manni barnootichaa kan waldaa amantii waan ta'eef gama hundaan haalli baruu barsiisuusaa daran adda ture. Waan bu'uura naa ta'u achiin argadhe. Oggaan gara mana barnootaa kutaa 5ffaa hanga 8ffaatti barsiisutti darbu ammoo kutaa 5ffaa, semistara jalqabaatti sadarkaa 3ffaan bahe.

Tokkoffaafi lammaffaan ijoollee dhiiraa turan. Barsiisaan koo tokko, "Semistara 2ffaatti ijoollee kanneen caaluu" qabda jedhanii na jajjabeessaa akka barnoota kootti caalaatti cimuuftu daran na onnichiiisaa turan; sadarkaa keessa galuu kootti gammadanii. Haaluma kanaan anis barnoota kootti cimee semistara 2ffaatti 1ffaan bahe. Achirraa kaasee hanga kutaa 12ffaatti sadarkaa koo gadi hinlakkisne.

Bariisaa: Namatti tola. Qabxiin kee seensa yunivarsitii hoo akkam ture?

Obsineet: Isa dura qormaata kutaa 8ffaatti qabxii baay'ee muuraasaaf jedheen mana barnootaa bultii addaa galuu dhabe. Achi galuuf qophii guddaan gochaa ture. Maatiin koos akkan achi galuuf daran na jajjabeessaa turan.

Qabxii muraasni waan na jalaa hanqateef achi galuu hindandeenye. Achii ammoo kutaa 9ffaatti deebi'ee barnoota kootti cime. Kutaa 10ffaas qabxii olaanaadhaanin darbe. Yeroo sana daree koo keessaa ana qofatu darbe.

Bariisaa: Barnoota keessatti gargaarsi maatii keetii akkamitti ibsama mee?

Obsineet: Gargaarsa maatii kootii himuuf jechatu na hanqata. Haatiifi abbaan koo namoota barnoota jaalalaniifi barnootaaf iddoo olaanaa kennaniidha. Isaan namoota

Waaqatti aansanii barnootatti amananiidha. Qabeenya kamirrayyuu barnootatti amanu jechuudha. Yeroon Mana Barnootaa Ifa Gullisootti barataa turetti abbaan koo hojiidhaa galee na qo'achiisaa ture.

Kunis anaaf mana barnootaa lammaffaa ture. Gargaarsisaa sadarkuma kamittuu na biraa hafee hinbeeku. Milkaa'ina kootiif Waaqatti aansee maatiin koo iddoo guddaa qabu jechuudha. Obboloota koo hangafootarraas waan guddaan barachaa dhufe. Isaanis barnoota daran jaalatu, baay'ee dubbisus.

Mana keenya kitaabonni baay'een waan jiraniif laayibirariidha jechuun ni danda'ama. Abbaan keenya oggaa dhimma hojiitiif gara magaalota guguddoo deemu bitee kan galu galmeewwan jechootaa guguddoo dabalatee kitaaba.

Manni keenya haala kanaan kitaabaan guutuudha jechuun ni danda'ama. Duraan akka ammaa softi koppiiifaa waan hinjirreef kitaabatti daran fayyadamaan ture. Abbaan keenya mana keessa jiraannuun ala bakka itti qo'annu qofaatti nuu ijaaree nu gargaaraa ture. Kanarraa kan ka'e obboloonni koos har'a iddoowwan gaggaarii jiru.

Bariisaa: Erga waa'ee obbolaa keetii kaastee isaan har'a barnootaan sadarkaa akkamiirra jiru?

Obsineet: Obboleessi koo jalqabaa Abdii Gaaromaa jedhamu Yunivarsitii Jimmaarraa injiinariin eebbifame, hojiirratti bobba'eera. Inni ittaanus Jiraataa Gaaromaa jedhama Yunivarsitii Jimmaarraa meedisiiniidhaan eebbifamee doktora. Isheen sadaffaan ammoo Sistar Caaltuu Gaaromaa jedhamti. Isheen Yunivarsitii Riifti Vaalii, Kaampaasii Naqamteerraa eebbifamte.

Bariisaa: Ijoollummaa keetti maal ta'uu barbaadaayyuu? Kan maatii keetii hoo?

Obsineet: Ani ijoollummaadhuma koorraa kaasee ogeettii fayyaa ta'uun hawwaa ture. Oggaan kutaa 4ffaa gadi barachaa turellee akaakuuwwan barnootaa keessaa saayinsii naannawaan jaaladhan ture. Yeroon kutaa 7ffaa seenu ammoo barnoota baayolojiin jaaladha ture. Kaayyoon koo ganamaa barnoota waa'ee fayyaati. Maatiin koos barnoonni hundi gaarii ta'uu amananiillee damee fayyaatiif iddoo guddaa kennu.

Bariisaa: Mee gara qabxii olaanaa qormaata bahumsaatiin galmeessisteetti haa deebinuutii kun akkamiin ta'uu danda'e? Akkamitti Yunivarsitiicha seente, yoom?

Obsineet: Yunivarsiticha qabxiidhaanin dorgomee bara 2012 seene. Qormaata seensaas barattoota kuun wajjin fudhannee calalamneeti kan yunivarsiticha galle. Yeroo sana ijoolleen baay'een galmaanillee muraasatu milkaa'ee. Ogummaa Narsiingii kana waggaa afuriifiin baradhe.

Bariisaa: Waggoota afran kanneenitti qabxii akkamii galmeessisaa turte?

Obsineet: Qabxiin hojii shaakalliif narsummaan hospitaalatti raawwanneefi qorannoon xumuramaa jiraatus qabxiin daran gaarii ta'en galmeessisaa ture.

Bariisaa: Iccitii qabxii olaanaan kana galmeessisuu dandeesseen nutti himi

mee?

Obsineet: Akkuman irrannatti jedhe jalqabumarraa kaasee qabxiidhaan calalamnee seenne. Obboleetiin koos Narsiingii baratti turte. Isheenis ogummicha barachuuf calallii cimaa keessa waan dabarteef muuxannooshii qooddachuun koo haala gaarii naaf uumeera. Isheen waa'ee qormaatiichaafi haalasaa na gorsaa turte. Isheenis mana keessatti na qo'achiisaafi na hubachiisaa turte. Yeroo manatti waan biraa hojjennullee waa'eedhuma kanaa haasofna.

Dhaabbata barnoota olaanaa mootummaarra akkasumas fagaachuurra jettee kafaltiinsaa keessummaa kan fayyaa olaanaa ta'us akkan asumatti baradhu kan na jajjabeessites obboleettiidhuma koo tana. Kanatti dabalee laayibirariitti sirnaanin fayyadamaa ture. Fakkeenyaaf ganama koorsii tokko qofan baradha yoo ta'e, manatti hingalu, laayibirarii seeneen qo'adha. Kana malees kaampaasiin keenya barnoota dabalataa nuu kennaa ture. Yeroo qabnu hundatti tursiisee xiyyeeffannaan nu barsiisaa ture. Barsiisota koo wajjinis gaaffiilee kanaan duraa hojjechuun of qopheessaa ture.

Bariisaa: Oggaa qormaanni ba'umsaa akka kennamu dhageessu maaltu sitti dhaga'ame?

Obsineet: Nuti, barattoonni damee fayyaa gaafuma barnooticha eegallurraa kaasnee waa'ee qormaatiichaa yaaduufi of qopheessuu eegalle. Kan seennes qoramnee waan ta'eef of qopheessaatuma turre. Damee fayyaati qormaanni bahumsaa kennamaa waan tureef oggaa qormaatiichi ni kennama jedhamu waanti hamma kana nutti dhaga'ame hinjiru.

Bariisaa: Qormaata bahumsaatiif iddoo irratti xiyyeeffattan isin qaqqabee ture?

Obsineet: Eeyyee, nu qaqqabeera. Barsiisonni keenyas isa ilaalanii nu dubbisiisaafi nu qopheessaa turan. Isarratti hundaa'aniis tiitoriyaaliin nu barsiisaa

turan.

Bariisaa: Faayidaa qormaanni bahumsaa kun dameewwan hundarratti haala kanaan kennamu Obsineet akkamitti ibsiti?

Obsineet: Barataan tokko barumsasaarratti ga'umsa akkamii akka horate addaan baafachuuf qormaatiichi haala kanaan kennamuunsaa gaariidha. Barataan damee barattarratti beekumsaafi dandeettii qabaatee bahuu qaba. Kana mirkaneessuuf ammoo qormaatiichi gaariidha jedheen yaada.

Bariisaa: Muuxannoo keerraa kaatee brattoota jalaa dhufan maal gorsita?

Obsineet: Kanin obboloota koo boodaan dhufaa jiran gorsu barataan tokko hanga addunyaa barnootaa keessa jirutti waa'eedhuma barumsaatiifi qofa yaaduu qaba. Hama danda'ametti adeemsiifi dubbiinsaallee waa'eedhuma barnootasaatii ta'uu qaba. Yeroosaaniitti qoosuu hinqaban.

Barattoonni otoo barsiisaan kottu sin barsiisaa jedhuu, isa dhiisanii lafa hinmalle ooluurraa of qusachuu qabu. Hanga waanti humnaa olii barnootasaaniirraa isaan danqu hinjirretti dirqama barattummaasaanii bahachuu qabu. Barataan waan barsiisaan isa barsiisuuf dhama'uufi tattaafatu kabajuu qaba. Barnootas jaalachu qaba. Barattoonni waan hunda dhiisanii barnootasaanii wajjin qofa hiriyyaa ta'uu qabu.

Bariisaa: Gaaffiilee meeqa qoramtan?

Obsineet: Gaaffiilee 200 qoramne. Garuu kan gadi nuu lakkifame 100 keessaa jedha. Reeshiyoon ittiin hojjetame naaf hingalle. Nuti, barattoonni fayyaa qormaatiicha waaree duraafi booda fudhanne; ganama dhibba, waaree booda dhibba jechuudha.

Bariisaa: Akeekni kee ittaanu maalinni?

Obsineet: Baradheera jedhee iddoo kanatti dhaabadhee hafuu miti akeekni koo.

Abbaa Sa'aa

Omisha qamadii Oromiyaa: Abdii wabii nyaataafi sharafa biyya alaa

Waasihun Takileetiin

Warraaqsa siyaasaa mootummaa humnaan biyya bulchaa ture hundeedhaa diiguuf akka biyyaatti keessumattuu Oromiyaa keessatti gaggeeffamaa tureen dinagdeen, qabeenyifi hariiroon hawaasaa gama daldalaa, omishaafi omishtummaa laamsha'ee ture.

Mootummaan jijjiiramaa yeroo ammaa aangoorra jiru, bu'aa dhiigaafi lafee ilmaan Oromoo ta'e dinagdee hawaasaa warraaqsa siyaasaan laamsha'ee ture bayyanachiisuuf warraaqsa dinagdee eegalameen makaanaayizeeshinii qonnaa teknolojiin deggarame babal'isuu hojiisaa godhatee hojjetaa tureera.

Adeemsa kanaan mul'ataafi manii qabame milkeessuuf duula eegalameen jijjiiramoonni gurguddaa galmaa'aa kan jiran yoo ta'u, keessumattuu dhiyeessii tiraaktaraa, paampiifi galteewwan qonnaa gara biraan qonnaan bulaa cinaa dhaabachuun imala omishaafi omishtummaa guddisuun hiyyummaa seenaa gochuun qonnaan bulaan akka humnaa'u taasisaniiru.

Olaantummaan siyaasaan argame dinagdeen yoo deggaramuudhaa baate eessayyuu ga'uun akka hindanda'amne kan amane mootummaan naannoo Oromiyaa qamadii eeguura qamadii erguun seenaa Oromoo, Oromiyaafi kan Itoophiyaa jijjiiruu danda'eera.

Qorannoo bara kana akka naannoo Oromiyaatti taasifamaa tureen bara hojii 2015/16 lafa hektaara kuma 836 qonna gannaan uwwifamuudha Pirezidaantiin naannichaa Obbo Shimallis Abdiisaa yaa'ii Caffee tibbana taa'amerratti kan dubbatan.

Akkasaan jedhanitti, bara omishaa 2015/16 lafa hektaara miliyoona 2.2 omisha qamadii gannatiin uwwisuuf karoofamee hanga ammaatti hektaarii kummi 836 ol kan faca'e yoo ta'u, sochii wabii midhaan nyaataan of danda'uurra darbamee sharafa alaa argamsiisuuf taasifamu dhugoomsuu keessatti bakka olaanaa qabaata. Bara omishaa 2015 keessa omishaaleen qamadii xiyyeeffannoo argatanii makaanaayizeeshinii qonna ammayyaan deggaramanii omishaman kan eegameen olitti jijjiirama argamsiisuun gabaa alergiif dhiyaataniiru.

Kunseenaa Oromoo jijjiiruun alatti Itoophiyaan wabii midhaan nyaataan of dandeessee gabaa alergiif dhiyeessuu danda'uunshee rakkoo ilaalchaa kanaan dura ture maqaa golgaa hiyyummaa biyyattiitti moggaafamee ture tarsiisuun miira nidanda'amaa nama keessatti horu, imalli badhaadhinaa qabatamee ka'es daandii sirriirra jiraachuu agarsiistuu ta'uus ni kaasu. Hojiin misooma qonnaan hojjetamaa jiru bu'aa guddaa kan galmeessise waan ta'eef ammallee xiyyeeffannoon itti kennamee hojjetamaa jiraachuus ni eeru.

Karoorra bara omisha 2016 midhaaniin uwwisuuf qabame hektaara miliyoona 2.2 keessaa hektaarii kummi 836 kan uwwifame yoo ta'u, kan bara omisha 2014/15 wajjin walbira qabamee yoo madaalamu garagarummaa hektaara kuma 500n caalmaa qaba jedhu.

Wabii midhaan nyaataan of danda'anii gabaa alergiif dhiyeessuun waan guddaa ta'uu kaasanii, sanuu dhibee koronaa, walwaransaafi hongee keessa ta'amee bu'aan galmaa'e kun jijjiirama guddaa abdii namatti horu ta'u himu. Bu'aa galmaa'e kanaan kabajaafi ulfinni kan maluuf qonnaan bulaa dadhabe, mudhuke osoo hinjedhiin bona aduu, ganna qorraafi rooba danda'ee isa milkaa'ina kanaan ga'e utubuufi humneessuun barbachisaa waan ta'eef dhiyeessiin teknoloji qonna ammayyaa dabalaa akka deemus Obbo Shimallis kaasanii.

Bu'an amma gama omishaafi omishtummaa qamadiin galmaa'e kun kan jalqabaa ta'us guutuu Oromiyaatti warraaqsiicha si'eessuun seenaa addaa hojjechuun hiyyummaa seenaa gochuuf kutannaan jiru olaanaa ta'uu ibsanii, hudhaalee damee qonnaa booddeetti harkisaa jiran keessaa inni duraa dhiyeessiwwan qonnaa hanqina godhachuu, keessumaa xaa'oon alarraa fe'amaa jiru biyya keessa erga galee guyyaa tokko osoo hinbuliin qonnaan bulaaf akka qaqqabu hojjetamaa turuu ibsu.

Kun ta'us akkaataa barbaadameen waliin gahuurratti hanqinni jiraachuu eeranii, bakka humnaa ol ta'etti itti fayyadama kompoostii fooyyessuun lafti hagabuu akka hinbulle hojjetamuu akka qabu kallattii kaa'aniiru. Milkaa'iinni gama maraan ilaalamu kamiyyuu hundeesaa qonna akka ta'ellee kaasanii omishaafi omishtummaan dachaan akka dabaluuuf warraaqsi dinagdee eegalame ammallee cimnee kan itti fufu ta'uu

yaadachiisaniiru.

Hudhaan biraa damee qonnaa qoraa jiru rakkoo nageenyaa Oromiyaa keessatti mudachaa jiru yoo ta'u, kun mariin akka furamuuf kutannoo mootummaan agarsiisaa jiru olaanaa ta'uu ibsanii, kanaafis mariin barbaachisu akka taasifamuuf balballi mootummaa banaa ta'uufi obboleeyyan qabsoo waraanaa taasisaa jiran ilaalchasanii gara mariitti jijjiiruun Oromiyaa waliin ijaaruu murteessaa ta'uu kaasanii.

Waraanni dinagdee huba; kanamalees hawaasa deggarsa barbaaduuf deggarsa biraan ga'uurratti rakkoo uuma kan jedhan Obbo Shimallis, akka fakkeenyaatti dhiyeessiin xaa'oo alaa galu hanqina akka godhatuuf walwaraansi Raashiyaafi Yuukireen sababa ta'uu kaasu.

“Qaawwa nuti walitti bannu diina keenyaaf karra saaquu waan danda'uuf waldhabdee keenya ilaafi ilaameen furree ummata Oromoo guddaa kana dinagdeen guddisuun dirqama hundaa keenyaati. Naannoon keenya dachee magariituu, dinagdeen badhaate ofirra dabartee Itoophiyaa maqaa waamsistu akka taatuuf halkanii guyyaa hojjechuun hunda keenyarraa eegama. Dhaloota nu duuba jiru hiyyummaa dhaalchisuu hinqabnu. Isa kanaafis warraaqsi dinagdee qamadii omishuun wabii midhaan nyaataan of danda'uufi gabaa alergiif dhiyeessuu akka milkaa'uuf of kennanii hojjechuun murteessaadha” jedhu.

Warraaqsa dinagdee wabii midhaan nyaataan of danda'uu hanga gabaa alergiif dhiyeessuu mirkaneessuun alatti duulli ashaaraa magariisaa qubachiisuu eegalames cimuuusaa jijjiirama guddaa galmeessisaa jiraachuu himanii, Oromiyaa ashaaraa magariisaan uwwisuun balaa hongee darbee darbee qormaata ta'aa jiru ofirraa ittisuun aadaa waggaaatti lama omishuu akka horatamu taasisaa jiraachuus ni ibsu.

Akka ibsa Obbo Shimallisitti, dhaabbii biqiltuu waggaa waggaa gaggeeffamaa jiruun jijjiirama haala qilleensa hongoe mudateen gaaga'ama dinagdee qaqqabaa ture akka hir'atuf bu'uura kan buusudha. Aadaan bishan cimmisuu, jallisiin fayyadamuu gabbachuun hirkattummaan roobaa akka hafu kan taasisu yoo ta'u, waggatti lama omishuun omishaafi omishtummaan dachaan akka dabaluu gochaa jira.

“Dhaloota hiyyummaa hindhaalchisnu jennee erga kaanee warraaqsa dinagdee omisha qamadiifi kanneen biroorratti eegalame finiinsuun dirqama waan ta'eef karoorra bara oomisha 2015/16 lafa hektaara miliyoona 2.2 omishan uwwisuuf qabame keessaa lafti hektaarii kuma 836 ammaantana milkaa'uunsaa jajjabeessaadha. Kanamalees karoorraa ol hojjechuuf ammallee yeroon akka jiru kan agarsiisu waan ta'eef haalota gara garaan osoo hindaanga'ii bakkeewwan dhiyeessiin qonnaa hanqina godhatetti kompoostii omishuun manii qabame galmaan ga'uuf duulichi itti fufuu qaba” jedhu.

Gama biraan makaanaayizeeshinii qonna ammayyaa babal'isuuf dhiyeessiin tiraaktaraafi paampii jallisii kanaan dura taasifamaa ture bara itti aanuttis jechuunis bara omishaa 2016 keessa dabalataan qonnaan bulaaf akka kennamu hojjetamaa jiraachu ibsu.

Walumaagalatti Oromiyaan omishaafi omishtummaashee dachaan dabaluu wabii midhaan nyaataan of danda'uurra dabartee Itoophiyaaf sharafa alaa argamsiisuun maqaa hiyyummaa biyyattiitti moggaafame irraa kaasuun biyya badhaate ijaaruu naannoo dursaa jirtu waan taateef utubuufi deggaruun dirqama lammiilee hundaati.

“Hundeeffamuun mana barumsaa Jaarraa Abbaa...”

Jiraatuufis hiika guddaa qabaachuu 70 ol baasii ta'uu himaniiru. dhaamaniiru.

Daa'imman, qoonnaan bulaa Tuulamaa duraanii afaansanii barachuu dhabaniif carraa guddaa ta'uu himanii; hawaasin naannawichaa safuufi, aadaa bakka itti guddifatu waan argateef daa'immansaa akka barsiifatu waamicha dhiyeessaniiru.

Jiraataan Boolee Bulbulaa biroo Dargaggoo Ashannaafii Anabassaa manni barumsichaa hundeeffamuunsaa rakkoo daa'imman afaan isaaniin barachuu duraan ture kan hiikudha. Aafaan Oromoo cimsuun duudhaafi seenan hawaasa naannichaa guddisuun akka bakkatti deebi'u taasisas jedheera.

Hoggantuun waajjira barnoota kutaa magaalichaa Aadde Taagaayituu Abbaabbuu gamasaaniin ijaarsi mana barumsichaa Oromoota kutaa Magaalichaa jiraatan qofaaf osoo hintaane Oromoota hundaaf hiika guddaa qaba jedhanii; mana barumsichaa ijaaruuf qarshiin miliyoona

Kantiibaa Ittaanaan Bulchiinsa Finfinnee Obbo Zyaanxiraar Abbaayi eebbicha irratti argamuun haasawaa taasisaniin, buulchiinsi magaalichaa baajata kaappitaala qabu keessaa %60 ijaarsaa oolchuun gariin hawaasa hirmaachisuun gaaffii misoomaa hawaasa magaalattii sadarkaa sadarkaan deebisaa jira jedhaniiru.

Mana Barumsaa Jaarraa Abbaa Gadaa Barnoota Idileen Duraafi Sadarkaa lffaa dabalatee kanneen biroonis tajaajilaaf ifa ta'aa jiraachuu himaniiru. Hawaasi bu'uuraalee misoomaa ijaaramaef akka kunuunfataniif waamicha dhiyeessaniiru.

Gaggeessituun Hojii Kutaa Magaalaa Boolee Aadde Alamtsahaayi Shifarraawu gamsaaniin; baajata mootummaan piroojektoota 41 baasii qarshii miliyoona 523fi hirmaanna ummata baasii qarshii miliyoona 500 oliin waliigala piroojektoota 65 kutaa magaalichaatti tajaajilaaf banaa ta'uu ibsaniiru.

Beeksisa

Himataan/tuun/Aadde/Obboo Gosaa Tasfaayee

Himataamaan/tuun/Hamdiyyaa Muhaammad jidduu falmii siivilii jiru ilaalchisee manni murtii dhaddachaa gaafa guyyaa 04/11/2015 oole ajajeetiin raawwattanii bu'aa isaa beellamaa gaafa guyyaa 18/11/2015 sa'aa 3:00 irratti akka dhiyeessitan Manni Murtii Aanaa Magaalaa Adaamaa dhaddachi siivilii ajajeera.

**Mana Murtii Ol'aanaa Magaalaa Adaamaatti
Mana Murtii Aanaa Kutaa Magaalaa Boolee**

TUMSA
DEVELOPMENT GROUP

Beeksisa Caalbaasii Yeroo 2ffaaf Bahe

Tumsa Development Gruupiin konkolaattota tajaajilani fi baajaajii haaraa caalbaasii ifaadhaan wal-dorgomsiisee gurguruu barbaada. Kanaafuu, Ulaagaa armaan gadii kan guuttan dorgomuu kan dandeessan ta'uu ni beeksifna.

1. Lammummaan Itoophiyaa ta'ee waraqaa eenyummaa haareffame kan qabu;
2. Dorgomaan kamiyyuu beeksifni caalbaasii kanaa guyyaa gaazexaa Bariisaa irratti bahe irraa eegalee guyyoota walitti aanan 16 qilleensarra kan turu ta'ee Sangaa taraa, Gamoo Biiftuu Darbii 9ffaa sa'aatii 2:30-11:00tti kutaa Bulchiinsaa fi Faayinaansiitti galchuu ni dandeessu;
3. Dorgomaan kamiyyuu sanada caalbaasii biterratti chaappaa geengoo ykn mallatteessuun poostaa saamsameen dhiyeessuu qaba;
4. Dorgomtootni kabachiisa caalbaasii ka'umsaa tokko tokkoo isaanii 2% CPOn dhiyeessuu kan qaban yoo ta'u, sanada caalbaasii fi CPO poostaa tokkotti saamsanii dhiyeessuu qabu;
5. Dorgomtootni sanada bitan, sanada bitaniifi nagahee qabachuun konkolaattota tajaajilan Gamoo Biiftuu jala bakka dhaabbannaa konkolaataa dhaabbatichaa; baajaajii haaraa immoo mankuusa (magaazana) dhaabbatichaa Galaanitti argamu deemuun sagantaa dhaabbatichi baasuun ilaaluun ni danda'ama;
6. Dorgomaan caalbaasichaa mo'ate guyyaa mo'achuun isaa mirkanaa'erraa eegalee guyyoota hojii 5 keessatti kabachiisa waliigaltee 10% qabsiisuun waliigaltee mallatteessuu qaba;
7. Dorgomtootni gatii dhiyeessan erga sa'aatiin seensaa xumurameen booda gatii fooyyeessuu hin danda'an;
8. Caalbaasichi guyyoota 16 qilleensarra turee guyyaa 16ffaa irratti sa'aatii 8:00tti cufamee guyyuma sana sa'aatii 8:30 irratti dorgomtootni ykn bakka bu'ootni seeraa bakka jiranitti banama;
9. Guyyaan baniinsa caalbaasii yoo Sanbata, Dilbata ykn guyyaa ayyaanaarra bu'e guyyaa itti aanu sa'aatii walfakkaataatti banama;
10. Dhaabbatichi filannoo fooyya'aa yoo argate caalbaasichaa gutumaan gutuutti ykn gartokkeen haquuf mirga qaba;

Teessoon: Sangaa taraa Gamoo Biiftuu Darbii 9ffaa,

Odeeffannoo dabalataaf Bilbila: 011-130-2632/011-833-4135

TUMSA DAVALOOPMANT GIRUUP

Beeksisa Raabsaa Mindeessuuf Bahe

Intarteeyimantiin Biruh networkiisaa hariiroo hojii raabsaa Maqalee, Jiggigaa, Dirree Dhawaa, Harar, Sooddoofi Shaashamaneetti cimsuuf yaadeera.

Bakka bu'aan raabsaa mindeeffamu hojii daldalaa Intarteeyimantii Biruh kan beeksisu ta'a.

Raabsichi dirqamoota dhaabbatummaafi daldalaa Intarteeyimantii Biruh wajjumaan kan qooddatu ta'a.

Hojiin hojjetu baay'eef bakka bal'aa kan aguugu waan ta'eef raabsaan mindeeffamus kanfaltiinsaa gaarii ta'uuraan kan ka'e dhaabbanni raabsaa kun networkii hojjiisaa babal'isuudhaan hojii investimantii barbaachisaarratti hojjechuu kan isa dandeessisu ta'a.

Kan irrannatti eerame akkuma eegametti ta'ee ittigaafatamummaan raabsichaa kanneen ittaanan ta'a:

- Qabxiileefi networkiiwwan gurgurtaa bulchuufi waltaasisuu
- Kaayyoowwan hojii Waldaa Dhuunfaa Intarteeyimantii Biruh Ittigaafatammaansaa murtaa'ee milkaa'inaan akka raawwatamaniif wabii ni kenna (fo'uu, maamiloota haareyyii galmaa'an dabaluu fi kkf)
- Kaayyoowwan networkii misoomaa Intarteeyimantii Biruh qabaman raawwachuu (iddoowwan qabxiilee gurgurtaa dabaluu fi kkf)
- Ragaalee kaanaal pilaas dhiyeessuu, oduuwwan, hojiiilee piromoshinii qabxiilee networkii gurgurtaarratti hojjechuu
- Hojjetoota gurgurtaasaatiif leenjiifi waantota dandeettiisaanii gabbisan ni dhiyeessa.
- Hojii haareessaa si'essuudhaan maloota kaffaltii qopheessuu

- Hojiiilee bizinasii Intarteeyimantiin Biruh dhiyeessu akka guddataniif deeggarsa dhiyeessuu (hoteela, dhaabbilee mootummaafi kkf)

- Tajaajila gurgurtaa daran gaarii ta'e dhiyeessuufi maamiloota haala gaariidhaan simachuu

• Dhimmoota faayinaansii

- o Yeroo sirriitti sirna adeemsa sirrii hordofuudhaan hojjetoota networkii qabxiilee gurgurtaarra hojjetaniif kaffaltii kanfalu

- o Qabxiilee networkii gurgurtaarratti tajaajilli liqii sirriin dhiyaachuusaa mirkaneessuu

- o Intarteeyimantiin Biruh wajjin ta'uun waantota bitamaniif yeroo kaa'ame keessatti kaffaltii raawwachuu

- o Kaffaltii meeshaalee bitamanii qarshii callaadhaan raawwachuu (meeshaan kamuu duubeedhaan bitamuu hinqabu)

• Lojistiksiidhaan walqabatee

- o Mi'oonni qabxiilee networkii gurgurtaa loogii tokko malee dhiyaachuusaa mirkaneessuu

- o Galteewwan akka dunkaanaa, paaraasoolii, filaayariifi kkfn qabxiilee networkii gurgurtaaf barbaachisan guutamusaanii mirkaneessuu

- o Biiroofi iddoo mankuusaa qabachuu

Iddoowwan hojichi aguugu Maqalee, Jiggigaa, Dirree Dhawaa, Harar, Hawaasaa, Sooddoofi Shaashamaneedha.

Guyyaa dhumaa iyyanni ittidiyaatu 28/11/2015

Dorgomtoonni odeeffannoo dabalata argachuuf bilbiluu danda'u

Teessoo: Waajjira Muummee Intarteeyimantii Biruh, Boolee, Naannawa Embaasii Jaappaan, Gamoo Abyoruf darbii 9ffaa

Intarteeyimantii Biruh

BARIISAA

“Wallagga lixaatti sochii ispoortii cimsuuf humna guutuun nihojjetama”

- Obbo Salamoon Taammiruu

Waasihun Takileetiin

Finfinnee: Godina Wallagga Lixaatti sochii ispoortii gama maraan cimsuuf caasaaleen gubbarraa hanga dakaatti jiran humna guutuun hojjechuu akka qaban Bulchaan Godinichaa beeksisan.

Bulchaan Godina Wallagga Lixaa Obbo Salamoon Taammiruu qorannoo raawwii hojii sektara ispoortii akka godinaatti jiru qaamota dhimmi ilaallu waliin erga taasisanii hanqinaafi cimina jiru adda baasuun kallattii fuulduraa kaa'aniiru. Haaluma kanaan ga'umsa dargaggoonni akaakuu ispoortii gara garaan qaban hedduu ta'us xiyyeeffannoon kennamuu dhabuun damicha miidhuu dubbatu.

Hudhaalee damichaa kanneen jedhaman keessaa bakki oolmaa dargaggootaa mijataa ta'e dhibuu, istaadiyoomii sadarkaasaa eeggate dhibuufi bajanni raawwachiistuu hojiif oolu gahaa ta'uu dhabuu qorannichaan adda ba'uu kaasu.

Hanqinoota kanneen furuun dhaloota ispoortiidhaan ga'umsa guddaa horatee Oromiyaarra darbee biyyasaa sadarkaa addunyaatti maqaa waamsisu horachuuf ciminaan hojjetamuu akka qabu ibsaniiru.

Isa kanaafimmoo ittigaafataamummaa guddaa fudhatee raawwachiisuu kan qabu caasaalee damicharra hojjetan waan ta'eef hunduu karoora hiixataafi xiiqqii baafatee warraaqsa misooma ispoortii saffisiisuu qaba jedhaniiru.

Bakka oolmaa dargaggootaa mijeessuun walqabatee harkifannaan jiraachuu kan ibsan Obbo Salamoon isa kana hordoffii walirraa hincinne taasisuun milkeessuuf ni hojjetama jedhaniiru. Kilaboonii garagaraas akaakuuwwan ispoortii adda

Beekamtiin wayita kennematti

addaan bahanii ga'umsa horataniin misooma ispoortii cimsuu akka qaban haalli akka mijatu ibsu.

Kanamalees, gama bajataan keessumaa komiin adda addaa durgoon walqabatee ka'aa turuu eeranii, dhimma kanas gadi fageenyaan erga irratti mari'atamee booda fooyya'uu akka qabu murtaa'uu himu. Qamoleen abbummaan sochii misooma ispoortii kanarratti bobba'an aantummaan hojjechuu akka qabanis dhaamaniiru.

Gama biraatiin istaadiyoomii ammayyaa qabaachuun walqabatee hanqinni jira jedhanii, dhimmi kun furmaata akka argatuuf qaama dhimmisaa ilaallatu waliin kan hojjetan ta'uus hubachiisaniiru.

Sochii ispoortii akka godinichaatti aanota gara garaa keessatti gaggeffamaa ture jajjabeessaa ta'uu himanii, aanota adda durummaan misooma ispoortii irratti bu'aa galmeessisaniif badhaasaafi waraqaa ragaa kennaniiru.

Akka gabaasa Biiroo Dargaggoofi Ispoortii Oromiyaarra argannetti Aanaan Ayiraa misooma ispoortiiin hojii olaanaa hojjechuun waancaa badhaafamaniiru.

Kanamalees, Aanaan Boojjii Coqorsaafi Aanaan Gimbii waraqaa ragaa kan argatan yoo ta'u, hunduu misooma ispoortii nama dhuunfaarraa kaasee hanga addunyaatti biyya ofii beeksisuu danda'u milkeessuuf aantummaan hojjechuu akka qaban kallattiin taa'eera.

Ispoortiiin madda bashannanaa qofa ta'uurra darbee madda galii akka ta'uuf ciminaan hojjechuun murteessaa ta'uu kaasanii, qorannoo gaggeffameen Aanaan Noolee Kaabbaa madda galii olaanaa argamsiisuun waancaa fudhataniiru.

Misoomni ispoortii akka godinichaatti gaggeeffamaa jiru sadarkaa godinaa, naannoofi biyyaarra darbee addunyaarratti maqaa biyya ofii waamsisuuf karoora hiixataa ba'e xiiqqiin galmaan ga'uuf hunduu tumsuu akka qabu dhaamaniiru.

Galmeessi fiigicha Guddicha Itoophiyaa 23ffaan geggeeffamaa jira

Riippoortara gaazexichaatiin

Finfinnee: Galmeessi fiigicha guddichaa Itoophiyaa 23ffaan kaleessa eegalamuusaafi fiigicha kanarratti namoonni kuma 45 kan hirmaatan ta'uun ibsame.

Ibsicha kan kenne hundeessaan Fiigicha Guddicha Itoophiyaa Kumaalaa Atileet Hayilee Gabarasilaasee fiigichi guddichi Itoophiyaa fiigicha qofa osoo hintaane bakka Itoophiyaanonni ittiwalgahaan isa guddaa ta'eera jechuun eereera.

Fiigichi rakkoo fayyaa sirna soorataa haala hordofuu dhaabuufi sababa teknolojiin bara dhihoo keessa dhufaa jiran ittisuuf gahee olaanaa kan qabu ta'uu himee, kanaaf namoonni fiigicha kanarratti hirmaachuu yaadan fayyaa ofii eeguuf kan isaan gargaaruu ta'uu hubachuu qabu jedheera.

Fiigicha guddicha Itoophiyaa bara 2016f galmeessi Jimaata kaleessaa jalqabamuusaafi karaa telee birriifa'iin kan raawwatamu ta'uu ibsameera.

Gareen kubbaa miilaa dubartootaa Seekaafaaf morkattootasaa adda baafate

Saamraawit Girmaatiin

Finfinnee: Sababa hanqina bajataatiin irra deddeebiin guyaan dorgommii dheeraffamaa kan ture waldorgommiin Kubbaa miilaa Afrikaa Bahaafi Giddugaleessaa, qopheessummaa Taanzaaniyaatiin Adoolessa 18 hanga Hagayya 1 bara 2015tti akka adeemsifamu beeksifameera.

Akkaadaamii Ispoortii Itoophiyaatti qophiirratti kan argamu gareen biyyaaleessaa dubartootaa waggaa 18 gadii yeroon dorgommii dheerachuun walqabatee guyyoota muraasaaf qophii addaan kutee turus wayita ammaa qophiitti deebi'eera.

Dheengaddas morkottootasaa adda kan baafate gareen kun taphasaa jalqabaa Ugaandaa waliin adeemsifata. Taphasaa lammataa Adoolessa 21 Taanzaaniyaa waliin erga adeemsifatee booda, Adoolessa 24 Burundii, Adoolessa 27 Ruwaandaa xumurarratti Adoolessa 30 Zaanziibaar waliin wajjin taphachuun durgommiisaa goalaba.

Biyyoota miseensota seekaafaa keessaa ja'a qofti kan irratti hirmaatan dorgommiin kun ramaddii tokkoon kan adeemsifamu yoo ta'u, kana keessaa kan qabxii olaanaa galmeessise injifataa dorgommichaa akka ta'u beekameera.

Garichi wayita qophii taasisutti